

Sermones de decem preceptis

Incipiunt sermones de decem preceptis
sancti Bonauenture.

Suis ad uitam
ingredi serua mandata. Verba
ista scripta sunt in Mattheo. et
sunt verba saluatoris nri. in quibus explicat
nobis summa totius nre salutis quantum ad
duo. Primo quantum ad primum retributiois di-
vine. Secundo quantum ad meritum operatiois hu-
mane. Primum ibi. Si vis ad vitam ingredi
Secundum ibi. Serua mandata. Et hic rectus
ordo tangitur. quia finis mouet agentem ut se ex-
erceat ad debitum finem. Sequitur ergo forma il-
lius magni magistri. Sed antequam de preceptis ali-
quid dicam. dicam primum de obseruationibus pre-
ceptorum. Premittit dominus primum motiuum. po-
stea subiungit actum per quem possumus deuenire
ad debitum finem. Et notandum quod sunt quattuor
quod debent nos mouere ad obseruandum man-
data dei. Primum est auctoritas mandantis.
Secundum est obseruatiois mandatorum utilitas.
Tertium est transgressiois periculum. Quartum
est irreprehensibilitas mandatorum. Quia ille qui
mandat est magne auctoritatis. et obserua-
tio mandatorum est magne utilitatis. et in trans-
gressione est magni periculum. et irreprehensi-
bile est mandatum. tunc nullus potest habere excusati-
onem de obseruatione mandatorum. Primo
dico debet nos mouere ad obseruandum man-
data dei auctoritas mandantis. quia ille qui mandat
scilicet deus magne auctoritatis est. quod patet ex tri-
bus. Primo. quia ipse sua magna potentia nos
creat. Secundo quia ipse sua mira sapientia nos gu-
bernat. Tertio quia ipse sua munifica beniuo-
lencia nos saluat. Primo dico quod ille qui
mandat obseruari mandata dei est magne
auctoritatis. quia sua magna potentia nos cre-
at. Job. Manu tue fecerunt me. Et in deum
dicit. Oculi tui viderunt omnia opera magna dei
quod fecit. ut custodiat mandata eius. Secundo
est magne auctoritatis. quia sua mira sapientia
nos gubernat. Isaias. Ego dominus doces te
utilia. gubernas te in via quam ambulas. ut inu-
attendisses mandata mea. Psalmus. Seruavi man-
data tua et testimonia tua. quia omnes uiae mee in
spectu tuo. Tertio est magne auctorita-
tis. quia sua munifica beniuolentia nos saluat
Ubi in Deum. Et nunc israel quod perit dominus de-
tuus a te nisi ut timeas ipsum et diligas ipsum.
et ambules in uis eius. et custodias mandata eius.

Dominus qui te creauit. deus qui te gubernat. tuus qui
te saluat. Patet modo quod dignitas siue auctori-
tas precipientis debet nos mouere ad obseruandum
mandata dei ob seruandam utilitatem. Secundo debet nos mouere ad ob-
seruandum mandata dei ob seruandam utilitatem
In seruando enim mandata dei est multiformis
utilitas. quae ad tres utilitates reducitur. Prima
utilitas est impetratio diuinorum charismatum.
Secunda est reuelatio scripturarum.
Tercia est affectio celestium premiorum. Pri-
ma dico utilitas in seruando mandata dei est
impetratio diuinorum charismatum. Ubi in Jo-
hane. Si diligis me mandata mea serua. et
ego rogabo patrem meum. et dabit vobis aliquid
paracletum. Secunda. intelligentia scriptura-
rum. Psalmus. Super senes iustitiam scriptura-
rum tua. Sed quomodo pueniemus ad intelli-
gentiam scripturarum docet Beatus. Ubi super illud
Discipuli quoniam uiderunt dominum Iesum ipsum non
intellexerunt. sed quoniam loquebatur tunc ipsum intel-
lexerunt. dicit Beatus. quod audiendo dei precepta disci-
puli illuminati non sunt. sed faciendo ea illumi-
nati sunt. Quare. quia non audientes legis tamen
sed factores iustificabuntur. propter hoc dicit Jaco-
bus in canone suo. Estote factores uerbi dei
et non auditores tantum. fallentes uosmetipsos. quia
qui est auditor sibi dei tamen et non factor. comparabitur
uiro uiderenti uultum naturam suam in speculo.
Si uideat hoc decies uultum suum in speculo.
adhuc non sciet ipsum. Sed si uiderit uultum alteri-
us hominis extra speculum. bene recognoscet ipsum.
et hoc est. propter forte impressionem speciei super orga-
num uisus secundum rectam lineam. Sed in speculo non est
uerus intuitus. Sicut quoniam homo audit sibi dei. uide-
det ei quod ipsum intelligat. sed statim recedit. Sed
quoniam ponit ipsum ad experientiam bene operando. tunc
ipsum intelligit. Tercia utilitas in seruando
mandata dei est affectio primorum celestium.
Ubi in puerb. Serua mandata mea et uiues
et lege mea quam pupillae oculi. Deest ratio quare
boni existunt in paradiso deus dedit obseruan-
tiam mandatorum. Patet modo quod ad obseruandum
mandata dei debet nos mouere utilitas obser-
uationis. Tertio debet nos mouere ad obser-
uantiam mandatorum periculum transgressionis. homo
enim qui transgredit mandata incidit in multa pe-
ricula. Primum quia multa bona perdit. secundo in ne-
fanda flagitia ruit. tertio quia eterna supplicio
meret. Primum dico debet nos mouere ad ser-
uandum mandata dei transgressiois periculum. quoniam trans-
gressores multa bona perdit. Ubi in Leuit. Si
non audieris uocem meam. et non feceritis omnia

mādata mea. visitabo vos i egestate z calo/ re. q̄ pficiet oculos v̄ros. z p̄sumet aias ve/ stras. Dicit visitabo vos i egestate. q̄ est p̄ua/ tio oīm bonoz. z calore q̄ pficiet oculos ve/ stros. z p̄sumet aias v̄ras. qz auferet affectū boni. z intellectū veri. **Uñ ps.** Dereliq̄t me vir⁹ mea. z lumē oculoꝝ meoꝝ. z ip̄m nō ē mecū. **Sc̄do** trāsgressores i nefanda fla/ gitia ruūt. **Uñ in Baruch.** Nō obediui⁹ voci dñi vt ambularem⁹ in mādaris ei⁹. et abiui⁹ vnusq̄sq̄ in sensu cordis sui mali/ gni. **Ps.** Popul⁹ me⁹ nō audiuit vocē meā. z isrl̄ nō inēdit mihi. z dimisi eos fm desi/ deria cordis eoz. **Tales** dat dñs in man⁹ demonū. **Uñ in Dan.** dixerūt pueri in for/ nace ignis ardens. **Peccauimus.** iniq̄ gessi mus. z puaricati sum⁹. z sequit eoz ignomi/ nia. z traditi sum⁹ in manib⁹ inimicoꝝ n̄o rū iniq̄z. z regi iniusto z pessimo sup̄ trā. **Tercio** trāsgressores incidūt in picula. qz et̄na supplicia pmerent. **ps.** **Benedicti** qui declinat a mādar⁹ tuis. **Benedicti.** qz dicef eis. **Ite** maledicti in ignē et̄nū zc. **Ecce** mō obfuaritōis mira vtilitas. z trāsgressiōis mi/ ra calamitas. **Uñ dñs p moysen.** **En** inq̄t ppono tibi b̄ndictionē z maledictionē. b̄ndi/ ctionē si mādata mea feceris. maledictiōez si nō feceris. **Ponit** nos dñs i medio z mira/ bilis op̄at nobiscū. **Quia** qñ aliq̄s vult ali/ qd ali⁹ oñdere v̄t̄ duplici rōne. s. rōne ostē sua. z rōe ducēte ad ip̄osibile. **Sic** fac dñs **Ponit** hoīem i medio in celū z infernū. **In** celo est et̄na glia. in inferno sunt et̄na suppli/ cia. **Et** qñ dñs oñdit hoī glia m̄ celi quā hō p̄t pmereri si obfuet ei⁹ mādata. tunc incli/ nat ip̄m ad obfuantā mādatoꝝ p rōnem oñsiuā. **Qñ** v̄o oñdit hoī inferni supplicia q̄ pmeret si trāsgreditur mādata. tūc inclinat boīem p rōem ducēte ad ip̄osibile. **Ecce** p ponit tibi maledictionē z b̄ndictionē. **Di/ mitte** iude maledictionez. z accipe cū mat/ thia b̄ndictionē. **De iuda** dic̄ ps. **Holuit** b̄n/ dictionē z elōgab̄ ab eo. **Quarto** d̄z nos mouere ad obfuidū mādata dei ir̄p̄hen/ silitas mādatoꝝ. **Est** em̄ mādatū ir̄p̄hen/ sibile. qz nō p̄tinet aliq̄d ip̄osibile. nec aliq̄d onerosum. nec iniquū. **P̄rio** dico d̄z mo/ nere ad fuidū mādata dei ir̄p̄hēsbili/ tas mādatoꝝ. qz nō p̄tinet aliq̄d ip̄osibile. imo sūt facilia ad seruādū. **Uñ i iohē.** **Hec** est charitas dei vt mādata ei⁹ custodiam⁹. z mādata ei⁹ guā n̄ sūt. **Habēt** em̄ carita/

tē mādata sunt facilia. s. nō h̄nti caritatē vi/ dent̄ difficilia. **Et** ponit aug⁹. exēplū de ane sine plumis. et de ane cū plumis. **Qui** h̄nti plumas facile ē volare. s. qui nō h̄nti ē dif/ ficile. **Silt** hoī puerse volūtāt̄ difficilia vi/ dent̄ mādata. s. h̄nti caritatē sūt facilia. **Uñ** in deut. **Mādatū** h̄ qd ego p̄cipio tibi ho/ die n̄ ē sup̄ te. nec p̄cul positū. nec i celo sitū. nec trās mare positū. s. iuxta te ē valde ser/ mo i ore tuo vt facias illū. **Sc̄do** māda/ ta dei sūt ir̄p̄hēsbilia. qz nō cōtinēt aliq̄d onerosū. imo sūt suauia. **Uñ i Ec̄co.** **Nihil** mel⁹ ē q̄ timor dei. z nihil dulc⁹ q̄ respice/ re i mādar⁹ dñi. **ps.** **Desiderabilia** sup̄ aurū z lapidē p̄ciosū mltū. z dulciora sup̄ mel z fa/ uū. **Gaudiū** ē iusto fuare iusticiā. **Sz** pala/ to infecto. cib⁹ dulc⁹ videt̄ esse amar⁹. **Silt** hoī puerse volūtāt̄ mādata dei vident̄ dif/ ficilia. s. sint suauia. **Tercio** mādata dei sūt ir̄p̄hēsbilia. qz nō p̄tinet aliq̄d iniquū. **Uñ** apl̄s. **Lex** qdē sc̄rā ē z mandatū sc̄r̄m z iustū z bonū. **Prope** h̄ dic̄ apl̄s. **P̄cipio** tibi i deo q̄ viuificat oīa. vt sine macula ser/ ues mādatū ir̄p̄hēsbile. **Cōiungam⁹** ista q̄ttuoꝝ insimul. s. q̄ i illo q̄ p̄cipit ē sūma au/ ctoritatis. qz sua maḡ potētia nos creat. mi/ ra sapia nos gubnat. z munifica beniuolē/ tia nos saluat. **Ite** videam⁹ vtilitatē obfua/ tiōis mādatoꝝ. **Quaz** p̄ma ē ipetratio di/ uinoꝝ charismatū. sc̄da ē reuelatio sacrarū sc̄pturaz. z sc̄cia ē assecutio celestū p̄miorū. **Ite** videam⁹ trāsgressiōis piculū. qz trans/ gressores mltā bona pdūt. i nefada flagitia ruūt. z et̄na supplicia pmerēt. **Ite** videam⁹ ir̄p̄hēsbilitatē mādatoꝝ. qz mādata n̄ cō/ tinēt aliq̄d ip̄osibile. nec onerosū. nec ini/ quū. **Et** si ista q̄ttuoꝝ b̄n p̄siderem⁹ nō ē ali/ q̄s q̄ possit se excusare de obfuaritōe manda/ toꝝ. **Sz** qd ē magnū mādatū z p̄mū i le/ ge. **Rūdet** dñs i mattheo. **Diligēs** dñm de/ um ex toto corde tuo. et ex tota aia tua. z ex/ tota mēte tua. **Sc̄dm** sile ē huic. **Diligēs** p/ rimū tuū sic teip̄m. **Ex** his vniuersa lex p̄/ det z p̄he. **Aug⁹.** oñdit q̄ in isto v̄bo. **Vibi** aūt adherere deo bonū ē. cōtinēt totū h̄ qd d̄i. **Diligēs** dñm deū zc. **Debem⁹** em̄ dili/ gere deū. qz h̄ est iustū bonū sc̄r̄m suauer sa/ cile. **Uñ** aug⁹. **Dñe** q̄s mihi es. z ego q̄s ti/ bi. vt inbeas me amare te. z si nō amem te. minaris mihi ingentes miseras. **Decalo/ gus** sacer q̄ datus est moysi in mōte synai. oñdit quō debem⁹ custodire mandata dei.

Sermones de decem p̄ceptis

volo vobis ostendere q̄ sic octo partes orationis
int fundamenta oim̄ eoz̄ q̄ expr̄mi p̄nt p̄ ser
monē in gr̄matica. z̄ decē p̄dicamēta sunt
fundamētū oim̄ eoz̄ q̄ determinant̄ in dia
lectica. sic decē p̄cepta sunt fundamētū z̄ re
gule oim̄ legū z̄ bonoz̄ q̄ sunt in moribus.
Nec voluit dñs q̄ sine rōne data essent de
cē p̄cepta moysi. Dicā mō ista decē in gene
rali. **N**ō habebis deos alienos. **N**on assu
mes nomē dei tui inuanū. **M**emēto vt diē
sabbati sc̄ifices. **H**onora p̄fem tuū z̄ ma
trē tuā. **N**ō occides. **N**ō mehaberis. **N**on
furtū facies. **N**ō falsuz̄ testimonium dices.
Nō concupisces vxorē primī tui. **N**ō agrum.
nec aliquā aliā rē. **U**t maḡ clarius sit h̄ qd̄
dicā nota. q̄ lex ois nō mādāt nisi iusticiā.
Est em̄ lex regula iusticie. **S**z̄ iusticia ē fm̄
quā hō h̄z̄ ordinari ad deū z̄ ad primū. **E**t
fm̄ h̄ est duplex iusticia. **U**na q̄ ordiamur
ad deū. z̄ alia q̄ ordiamur ad primū. **E**t fm̄
h̄ fuerūt due tabule date moysi. p̄ma? sc̄da
In p̄ma continent̄ mādātā ordinātia nos ad
deū. in sc̄da continent̄ mādātā ordinātia nos
ad primū. **I**n p̄ma dico tabula continent̄
mādātā ordinātia nos ad deū. **D**e autē tri
nitatis p̄r z̄ fili? z̄ sp̄s sc̄ct̄s. **P**ri attribuit̄ ma
iestas. filio v̄itas. z̄ sp̄s sc̄ct̄s b̄oitas. **I**n p̄re
est sūma maiestas hūilit̄ adorāda. **I**n filio
est sūma v̄itas fidelit̄ asserēda. **I**n sp̄s sc̄ct̄s
est sūma bonitas sincere amanda. **S**ed si
ista tria ex eterna ordinatōe debem? facere
necesse ē in p̄ma tabula eē tria mādātā. fm̄
tria appropriata tribz̄ p̄sonis d̄inis. **I**n pri
mo mādato p̄cipit̄ hūilit̄ adoratio diuine
maiestat̄. cū d̄r. **N**ō habebis deos alienos.
In sc̄do mādato p̄cipit̄ fidel̄ assertio diuie
v̄itat̄. cū d̄r. **N**ō assumes nomē dei tui inua
nuz̄. **I**n tercio p̄cipit̄ diuine bonitat̄ sincera
dilectio. cū d̄r. **M**emēto vt diē sabbati sc̄i
fices. **I**n sc̄da tabula continent̄ septē man
datā ordinātia nos ad primū. q̄ significant̄
p̄ duo p̄cepta legis nature. **H**oc facias aliq̄
qd̄ tibi vis fieri. **N**ō facias aliq̄ qd̄ tibi n̄ vis
fieri. **E**t fm̄ h̄ est duplex ps iusticie ordinā
tis ad primū. s̄. in ocētia z̄ b̄nificētia. **D**āda
tū b̄nificētie est. **H**onora p̄fem tuū z̄ matrē
tuā. **H**oc autē mādātū nō ē solū reuerētie. s̄
etiā b̄nificij z̄ obsequij. z̄ nō est i p̄re solū. sed
in oibz̄ q̄ a p̄re p̄cedūt. **M**andātū innocen
tie necesse ē multiplicari. q̄ h̄ mādātū confi
sit in h̄ vt caueas ab offensa primī tui. **E**st
autē triplex offensa. in aio. in v̄bo. z̄ in factō.

Offensa i factō ē tribz̄ modis. fm̄ q̄ hō tri
bus modis p̄t offendere primū. s̄. in p̄sona p̄
pria. i p̄sona diuina. z̄ in possessiōe t̄renoz̄.
z̄ fm̄ h̄ sunt tria mādātā. **N**ō occides. **N**on
mehaberis. **N**ō furtū facies. **D**e hinc sequit̄
offensa i v̄bo. s̄. quā ē vnū mādātū. **N**ō fal
sum testimonium dices. **P**er falsuz̄ autē testimo
niū significant̄ oia q̄ hō p̄t dicere s̄ primuz̄
suū. **O**ffensa autē i aio duas h̄z̄ radices. fm̄
duplicē concupiam. q̄z̄ concupia carnis z̄ con
cupiscētia oculoꝝ. **C**ōtra concupiam carnis est
vnū mādātū. **N**ō concupisces vxorē primī
tui. **C**ōtra concupiam oculoꝝ ē aliud māda
tū. **N**ō agrū. nec aliquā aliā rem. **P**ater mō
in generali q̄ sunt decēz̄ p̄cepta. z̄ penes qd̄
accipiunt̄.

Ascende ad me in montē. z̄ dabo ti
bi duas tabulas lapideas z̄ leges z̄
mādātā q̄ scripsi. vt doceas filios is
rael. **E**xo. xxiiij. **P**s. Declinate a me maligni
z̄ scrutabor mādātā dei mei. **L**egit̄ q̄ bt̄us
Bre. q̄ fuit papa z̄ doctor eccl̄ie habuit p̄sue
tudinē. q̄ qñ ibat ad studiū leḡs d̄ine. sp̄ di
xit ista v̄ba. **D**eclineate zc̄. **E**t q̄ situm fuit ab
eo q̄re h̄ faceret. z̄ r̄ndit petro cui p̄suevit di
cere secreta sua. q̄ expr̄imēto didicit. q̄ qñ co
gitare voluit i lege dei. sentiebat demones
sp̄ sibi aduersātes. **I**n alijs subtilitatibz̄ in
stigant demones. q̄z̄ i ip̄is nō vidēt d̄nū su
um. imo expectāt suū emolumentū. **S**z̄ qñ
sit mēto de documēt̄s v̄itat̄. p̄ q̄ fugant de
mones. tūc p̄nceps tenebrarū occurrit ar
mat̄. mō p̄ occupatiōes. mō p̄ ph̄arasticas
illusiōes. z̄ nitit̄ renouare anios hoim̄ a stu
dio veritat̄. **S**ed vex est q̄ v̄ba ista. decli
nate a me zc̄. dixit **B**re. sic vir sc̄t̄s. qui tūc
habuit p̄rutē cōpescēdi demones. **S**ed ego
nō sum ex illis. **I**ō in p̄ncipio rogem? d̄nū.
vt imperet demonibz̄ ne nos īpediant. z̄ vt
det nobis mētes serenas ad intelligēdū v̄
ba de mādātis. **A**scende ad me zc̄. **D**ñs di
xit moysi v̄bū istud. z̄ moyses audito verbo
ascēdit in montē. z̄ accepit duas tabulas la
pideas. z̄ legē z̄ mandata. **I**n q̄ significat̄ q̄
si volum? puenire ad intelligentiā manda
toꝝ dei. debem? ascendere in montē. i. i emi
nentiā ment̄. q̄z̄ fm̄ imp̄ssionē luc̄ et̄ne lex
nature est nobis data. z̄ fm̄ illaz̄ lucē docu
menta leḡs diuie suscepim?. **T**angebā vob̄
alias q̄ certū est q̄ ens p̄ se p̄mo cadit i ani
mā. **E**ns autē aut est creatū aut increatus. z̄
fm̄ hoc est duplex iusticia. **U**na p̄ quā ordi

namur ad ens increatū. alia p̄ quā ordina-
mur ad ens creatū. Et s̄m hāc duplicē in-
sticiā est duplex tabula moysi data. s̄ p̄ma z
sc̄da. In p̄ma dant̄ mandata. p̄ q̄ ordina-
mur ad ens increatū. In sc̄da dant̄ manda-
ta. p̄ que ordinamur ad ens creatū. **E**ns au-
tē increatū est causa oīm rez. efficiens. for-
malis. exemplaris z finalis. **E**ns etiā incre-
atū habet potentia. sapiam̄ z beniuolentiā.
z p̄ducit oīa in esse. Et ista tria appropri-
ant̄ tribz p̄sonis diuinis in trinitate. **M**a-
iestas appropriāt̄ patri. veritas filio. z boni-
tas sp̄i sc̄to. **S**ūma maiestas in p̄fe humi-
liter est adorāda. **S**ūma veritas in filio fi-
deliter est asserēda. Et diuina bonitas ī sp̄i
sc̄to sincere est amāda. **I**sta dicta fuerūt in
generalī. Sed q̄ sermones de mādatīs in
vniuersali sunt inutiles. nisi dicant̄ in speci-
ali. s̄ oportet explicare de mādatīs in spe-
ciali. In generalī dictū est q̄ sunt decē man-
data. q̄z tria sunt in p̄ma tabula. **D**icā vob
generale documētū. q̄ et̄na dei sapia q̄ scri-
psit tabulas istas. breuissimo mō z clarissi-
mo modo. z facillimo modo q̄ potuit tradi-
dit. Tradidit autē breuissimo mō. ne onera-
ret̄ n̄ra memoria. **C**larissimo mō ne obfu-
scaret̄ n̄ra intelligētia. **F**acillimo mō. ne re-
uocaret̄ n̄ra voluntas. **H**ec est rō q̄re p̄ ver-
ba q̄nto breuiora potuit z quāto clariora z
faciliora z p̄ actus sinodo chibicos data sunt
mandata.

Primo videam̄ de p̄mo mādato. si-
cut videm̄ in alijs rebz q̄ p̄mū op̄
est fundamentū oīm subsequentiū.
sic primū mandatū est fundamentū oīm ali-
ozū mandatorū. **P**rima v̄ba de mādatīs
sunt illa. **E**go sum dñs de⁹ tuus. q̄ eduxi te
de terra egypti. de domo seruitutis. **N**ō ha-
bebis deos alienos coram me. **N**on facies
sculptile. nec similitudinē eozū que in cel̄ sunt.
neq̄ que in terris. neq̄ eozū que in aq̄s sūt.
Non adorabis neq̄ coles ea. **E**go dñs de-
us tuus fortis zelotes visitans iniquitatē pa-
trū in filios vsq̄ in terciā z quartā genera-
tionē. z facies misericordiam in milia bis q̄ dili-
gunt me. **A**d plenā mandatorū explanatio-
nē occurrunt tria. **Q**uedā q̄ p̄tinēt ad man-
dati cognitionē. z ista debēt p̄mitti. quedā
q̄ p̄tinēt ad mādati obseruantia. z ista de-
bent subiūgi. q̄dā q̄ p̄tinēt ad mādati inte-
gritatē. z ista debēt interponi. **P**riō dico
q̄ sunt q̄dā q̄ p̄tinēt ad mādati cognitionē.

z ista debēt p̄mitti. z sunt duo fundamēta fi-
dei. **P**rimū est noticia creatoris. sc̄m est no-
ticia reparatoris. **I**sti duo sunt radij siue duo
oculi dirigentes nos sp̄ in viā mandatorū
dei. **N**ō pus apit oculos q̄ ambulat. **S**ic
d̄z hō p̄r̄ cognoscere mādata p̄ fidē q̄ ex-
quat mādata. **A**d cognoscendū autē creato-
rē dicit. **E**go dñs de⁹ tuus. **E**go dñs. h̄ in-
sinuat potentia dei p̄ris. de⁹. h̄ insinuat sapi-
entia filij. tu⁹. h̄ insinuat bonitates sp̄i sc̄ti.
In h̄ autē q̄ dicit. ego. notat identitatē essen-
tie. z in h̄ notat deū trinū et vnū creatorem
vniuersorū. **Q**ui eduxi te de terra egypti. h̄
notat donū reparatōis p̄ v̄bū incarnatū. **O**-
ibus loquit̄ dñs quibz dedit p̄ceptū. z oibz
p̄cepta dedit. licet p̄mo daret̄ ip̄a filijs isrl̄.
Un̄ q̄ d̄z. **Q**ui eduxi te zc̄. dictū est nō solū
hebreis p̄ ip̄is q̄ ad corpale educationē de
egyptō. s̄ generalit̄ p̄ toto genere hūano q̄
ad educationē de egyptō et̄ne dānatiōis. de
p̄ctō p̄mi hoīs. et q̄ educimur p̄ v̄bū incar-
natū. **Q**uia sic illi educti sunt de egyptō p̄
comestione agni paschal. z p̄ asp̄sionez san-
guinis ei⁹ liberati ab anglo exterminatore. sic
nos ducimur de fuitute diabolica p̄ esum
carnis v̄bi incarnati ī sacro altar. z p̄ sāgui-
nē ei⁹ ī baptismo. q̄z s̄m ap̄l̄m. **Q**uicūq̄ ba-
ptizati sum⁹ in christo iesu ī morte ip̄i⁹ ba-
ptizati sum⁹. **H**ec v̄ba dicit tota trinitas.
Dicit igit̄. **E**go sū cui debes obedire z quē
debes adorare. **E**t dicit. **E**go. s̄. q̄ te feci in
esse nature z in esse gr̄e. **D**ebemus ḡ dicere.
Dñe tu es quē dēm⁹ adorare. cui debem⁹
seruire. tu es qui nos creasti. tu es qui nos
redemisti. **P**s. **D**ñm ip̄i⁹ est mare z ip̄e fecit
illud. **S**equit̄. **V**enite adoremus et plorem⁹
ante dñm q̄ fecit nos zc̄. **N**os p̄ls pa-
scue ei⁹ zc̄. **S**ine istis duobz fundamentis
fidei. s̄. sine noticia creatoris z reparatoris nē
bil intelligere possum⁹. **U**t autē intelliga-
mus ista oportet scire āminicūlaria quedā
Sc̄ius v̄bi est prima cognitio nobis data
de mandatis. **C**erte moyses scripsit p̄ sp̄i
sanctū. **S**ed q̄lit̄ habuit istā cognitionem.
Certe q̄ dñs apparuit ei. **E**t quomō appa-
ruit ei. **C**erte in igne flāme rubi ardentis.
Et tūc dicit moyses. **Q**uis es tu domine.
Et r̄ndit dñs. **E**go sum q̄ sum. **E**t tunc de-
dit ei dñs duo. s̄. lumen essentie eternitat̄.
z lumen veritat̄ eterne. **R**ub̄ ardebat. **I**n
hoc oīdit nobis mysteriū incarnatōis hu-
mane. **I**sta duo sunt lumina et principalia

Sermones de decem p̄ceptis

fundamēta fidei. s. lumē essentie etnitate. z
mysteriū incarnatōis. Et quī facim⁹ crucē i
fronte in noīe p̄ris z filij z spūscī amē. re/
cognoscim⁹ trinitatē z redēptorē. Cū dicit
hō. in noīe p̄ris z filij z spūscī. recogscit tri
nitatē. Cū facit crucē in fronte recogscit re/
dēptorē. Pr̄z mō quō qdā valēt ad mādati
cognitionē q̄ debent p̄mitti. z ista sunt duo
fundamēta fidei. s. noticia creatoris z redem
ptoris. Sc̄do sunt qdā q̄ valēt ad māda
torz obfuantia. z ista debēt subiūgi. Omnia
mādata aut sunt affirmatiua. aut negatiua
Affirmatiua sunt vt hō faciat bonū. Nega
tiua vt hō vitet malū. Sed ipossibile est vt
hō vitet malū nisi p̄ timorē. z q̄ faciat bonū
nisi p̄ amorē. p̄pter h̄ ad obfuantia mādato
rū duo sūt necessaria. s. timor z amor. Quis
nō p̄t volare sine duobz alis. nec hō p̄t am
bulare sine duobz pedibz. S̄i nō ē p̄fect⁹
obseruator mādatoz dei. nisi sit replet⁹ ti
more z amore. Sed nō replet hō timore. ni
si ex p̄sideratiōe seueritat⁹ diuine. nec replet
amore nisi ex p̄sideratiōe bonitat⁹ diuine. Ista
igit duplex p̄sideratio homi est necessaria.
Sequit. Ego dñs de⁹ tu⁹ fortis zelotes vi
sitans iniquitatē patz i filios vsqz in terciā z
q̄rtā generationē. Fortis zelotes. i. fortissī
mū hñs zelū. s. eoz q̄ oderūt me. Visitans
iniquitatē patz in filios. nō q̄ p̄t p̄ctā actua
lia patz etnalitē puniat filios. sed cū filij fue
rint imitatores paternoꝝ scelez. punit pec
cata patz cū petis ipoz vsqz ad terciā z q̄r
tā generationē. s. tpaliē. Hoc aut dicit vt ti
meam⁹. z p̄ timorē a malo declinem⁹. Un̄ i
Ec̄cs. Deū time z mandata ei⁹ obfua. h̄ est
ois hō. i. ad h̄ est ois hō. Vis mereri vt ad
summū cōplēmētū puenias. certe time deū
Sed quō timebo. Certe qz dñs ē fortissī
mus zelator. Itē cū h̄ etiā oz amare ipm. qz
ip̄e dicit de se. Et faciens misericōdiaz in milia
bis q̄ diligūt me. Dicit q̄ visitat iniquitatē pa
trū in filios vsqz i terciā z q̄rtā generatiōem
z facit misericōdiaz i milia bis q̄ diligūt eū. in
h̄ oñdit nobis q̄ dei misericōdiaz et benignitas
trāscendit vltionē iniquitatū. Quī cor hoīs di
lataf p̄ amorē. tūc hō faciliē seruat mādata.
Ps̄. Uia mādatoz tuoz cucurri cū dilata
sti cor meū. Ois p̄sumatiōis vidi finē latuz
mandatū tuū nimis. Dicit q̄ lata ē via mā
datoz. sed q̄busdā videt arta. Certe. amāti
bus est lata. sed nō amantibz est arta. Patet
mō quō. s. timor z amor valent ad obfuan

tiā mandatorz. Tercio qdā valēt ad inte
gritatē mandatorz. z ista debēt interponi. i.
in medio poni. z h̄ tangit cū dicit. Nō habe
bis deos alienos corā me. Nō facies scul
ptile. neqz similitudinē eoz q̄ in celis sunt. ne
qz que in terris. neqz eoz q̄ in aqs sunt. Ibi
precipit latría. q̄ est soli deo cult⁹ debitus. z
ex h̄ nulli alij est debit⁹. Cultū alioz de⁹ p̄
hibuit in negatiua. z implicuit cultuz dei in
affirmatiua. Sed in nouo testamēto expli
cuit in affirmatiua cultū dei. christus qñ dī
xit. Dñm deū tuū adorabis. z illi soli serui
es. Sed q̄re phibuit de⁹ cultū alioz in ne
gatiua. z nō explicuit cultū dei in affirmati
ua. Certe qz facillimo mō dare voluit man
data. z reuocare i negatiua ab idolatria. vt
implicaret cultū dei in affirmatiua. Et no
ta q̄ ip̄e reuocabat ab oī idolatria. qz om̄e
qd̄ adorat aliud a deo. aut est creatura intel
lectualis. vt angeli z demones. aut natura
corpalis. vt celū z t̄ra z aq̄ z hmōi. aut est fi
gmentū hūane mentis. Nunqd̄ ens suffici
enter diuidit p̄ corporeū z incorporeū. q̄re
ḡ posuit figmētū qd̄ nihil est. Dico q̄ idolō
nihil est. imo fert ad illud qd̄ ē in estimatiōe
Et videte quō sc̄ptura sacra p̄cedit. creatu
rā intellectualē ponit in sup̄mo. figmētū in
medio. z naturā rei corpalis i imo. Un̄ p̄mo
phibet idolatriā respectu creature intel
ctual cū dicit. Non habebis deos alienos.
Sc̄do phibet idolatriā respectu figmentū
hūane mentis. cū dicit. Non facies scul
ptile. Tercio phibet idolatriā respectu nate cor
poral. z h̄ respectu celestiu. terrestriu z infe
riorū. cū dicit. Neqz facies similitudinē eozū q̄
in celis sunt. neqz q̄ in t̄ris. neqz eoz que in
aqs sunt. Pr̄io phibet hic idolatriā respec
tu celestiu. Ps̄. Dñm oēs dñ gentiu demo
nia. dñs aut celos fecit. Sc̄do phibet ido
latría respectu terrestriu. Un̄ ps̄. Confun
dant oēs q̄ adorāt sculptilia. z q̄ glorianf in
simulacris suis. Q̄ hō incuruet ad adoran
dū figmentū suū. h̄ est p̄uersio summa. Ter
cio phibet idolatriā respectu inferiorū. Un̄
ap̄t. Qui cōmutauerūt gloriāz incōmu
tabilis dei. Sequit. Et seruiuerunt creatu
re potius q̄ creatori. Ecce quō vera adora
tio dei implicat. z om̄is idolatria phibet.
Habemus modo p̄ambula ad mandata q̄
sunt noticia creatoris z reparatoris. timor et
amor. z phibitio idolatrie respectu superio
rum mediozū z inferiorū. Dico vltra q̄

nos christiani. vltim^o debem^o videre q^o no-
bis patefacta est veritas. Et fm tria q^o phi-
bent magna lux et vera nobis appuit. Pro-
hibent aut tria p que auertit mens huana
a reuerentia creatoris sui. et p tria q^o phibe-
tur nobis. phibent nobis omnes pphane pa-
ctiones demonu. ibi. **N**o habebis deos a-
lienos. Prohibent etia omnes false supstici-
ones adinuentionis error. ibi. **N**o facies scul-
ptile. Prohibent etia oes puerse appciatio-
nes mundialiū naturaz. ibi. **N**ec similitudinē
eorū q^o in celis sunt etc. **D**ico g^o in pmo pbo
No habebis deos alienos coram me. phi-
bent omnes pphane pactioes demonu. siue
sint p incantatioes verboz. siue p inscrip-
tiones caractery et imaginu. siue p imolatio-
nes sacrificioz. **I**n istis tribz pstitūt omnes
artes magice. Prohibent igit omnia ex q^o
bus oriunt^r pphane pactioes demonu. siue
sint ad transmutationē naturaz. sicut fece-
runt magi pharaonis. siue sint ad ludifica-
tionē sensuū. sicut faciūt incantatores et hi-
striones. siue sint ad inuestigationē futuro-
rū ptingentiū. Omnia talia vocat Aug^o. pa-
ctiones demonu. **I**n talibz attribuit crea-
ture q^o deberet attribui creatori. Et tales
peccat ptra p^omū verbū mādati. q^o est. **N**o
habebis deos alienos coram me. De talibz
d^o in canti. **D**eut. **P**rouocauerūt eū i dijs
alienis. et in eo q^o nō erat de^o ad iracūdiā cō-
citauerūt. Et iō dicit ap^olus. Tradidit eos
de^o in passiones ignominie. Et de^o tradit
eos in man^o demonu. **H**abem^o exempluz
hui^o. **Q**uidam s^ofacus diu studuerat qualie
posset effici diues. et fecit linguā suā venalē
longo tpe. et tū sp egebat. Cogitauit et q^o
nō possum dicari p deū. ditabor p diabolū.
Quesiuit magū int iudeos et christianos. et
nō inuenit. Cogitauit. ego ipe expiar si pote-
ro p diabolū effici diues. **F**uit in viā quan-
dā vmbrosam et saxosaz iuxta torrentē. et di-
xit. **U**bi es demon q^o sp quer^o decipe homi-
nes. ego sum hic vt dem me tibi. **P**rima vi-
ce nō venit. q^o forte de^o adhuc noluit pmit-
tere. nec scda vice venit. tertia vice venit et
dixit. **Q**uid peris a me. **R**ēdit ille. **U**t faci-
as me diuitem. **C**ui diabol^o. **P**rius adorabis
me. Et tūc ille incurnauit se. et adorauit il-
lum. Et ludificauit eū diabol^o. q^o tunc ha-
buit pratē in eū. fecit q^o omis illi lapides vi-
debant ei esse auz. Et dixit ei diabol^o. **A**c-
cipe satis de auro. Et tūc ille gaudens one-

rauit se de lapidibus. et cū venit domi. posuit
lapides in quendā locū illi^o domi. et incepe-
runt ardere lapides. et cōbusta est domus. et
q^oqd in ea fuit. ita q^o ipse met vix euasit. Et
cogitauit. **N**o curo. q^o ibo ad locū vbi plu-
rimū aurū dimisi. Et accedēs inuenit q^o es-
sent ibi lapides. q^o p^ons videbant ei aurū pu-
rissimū. Et sic ludificat^o est. **P**atet mō quō
in primo verbo phibent oēs pphane pacti-
ones demonu. **I**n scdo pbo. **N**on facies
sculptile. phibent oēs false supsticioes adin-
uentionis error. **O**mnes em error est fictio
ment^o. **E**rrorē aut facit phantasia obnubi-
lans rōnē. q^o facit q^o illud q^o nō est videat eē
Prohibent aut oēs supsticiose adinuentiones
error. siue pcedāt ex improbo ausu in-
uestigatiois phice. siue ex puerse intellectu
sacre scripture. siue ex inordinato affectu car-
nalitatis huane. **E**x improbo ausu inue-
stigatiois phice pcedunt errores in phis. sic
ponere mundū eternū. h^o est puertere totaz
sacrā scripturā. et dicere q^o fili^o dei nō fuerit
incarnat^o. et ponere q^o vn^o sit intellect^o in oī-
bus. hoc est dicere q^o non sit veritas fidei.
nec salus animaz. nec obseruatiā mādato-
rū. et hoc est dicere q^o bonus hō damnat. et
malus saluat. **P**onere igit q^o sit vn^o intelle-
ctus in oībz. puenit ex improbo ausu inue-
stigatiois phice. Et tales ponūt q^o impossi-
bile est mortale deuenire ad immortalitaz
tem. Et q^o hec cōfingit tuerur et imitat. ince-
dit ptra scdm verbū mandati. **N**on facies
sculptile. Et fm hoc et fictoz et defensor et imi-
tator omnes phibent. **I**tem pueniūt
in aliquibz errores ex puerse intellectu sa-
crarū scripturarū. sicut hereses hereticorū
q^o male sentiunt de trinitate et spū scdō. **T**a-
les sunt arriani. sabelliani. et donatiste. et pe-
lagiani etc. **T**ercio adinuentiones errorū
pueniunt ex inordinato affectu carnalitaz
huane. De numero taliū est secta epicureo-
rū. que dicit nullā aliam vitā esse nisi istam
et secta nicholaitaz. que dicit q^o licet quen-
libet facere turpiter cū qualibet. **S**arace-
ni etia q^o dicūt nō habent ex sacra scriptu-
ra. nec ex altitudine sapientie diuise. **O**mnes
igit errores vnde cūq^o pueniant. tanq^o scul-
ptilia debēt abomiari. q^o peccant p h^o mā-
datum. **N**on facies sculptile. **U**nd^o **D**iere.
Scult^o fact^o est omis hō a sciētia sua. i. ab
inuestigatione p^oria et nimie phie p^osusū ē
artifex oīs in sculptali. vana sunt eorū op^o

Sermones de decem p̄ceptis

et risu digna. et in tpe visitatiōis sue p̄būt.
Grandū igit̄ est sup̄ h̄ qd̄ limina fidei di-
ctant. et q̄cqd̄ huic aduersas totū dz abomi-
nari. Quā audiri de aristotele dū sui schola-
ris q̄ ip̄e posuit mūdū eternū. et audiri rō-
nes et argumēta q̄ siebāt ad hoc. incepti cō-
cuti cor meū. et incepti cogitare q̄ mō p̄t hoc
esse. Sed mō sunt ista ita manifesta q̄ nul-
lus possit dubitare. Patet mō quō in sc̄do
verbo. Nō facies sculptile. p̄hibent̄ omēs
falsē sup̄stitōes adinuentōis errorū. In
tercio s̄bo. Neq̄ facies s̄ilitudinē eoz̄ q̄ in
celis sunt et̄. p̄hibent̄ oēs puerse app̄ciatio-
nes creaturaz̄. Om̄is aut̄ sup̄flua app̄cia-
tio creaturaz̄ p̄cedit aut̄ rōne sublimitatis
aut̄ rōne sufficiētie. aut̄ rōne delectationis.
Primo mō est idolatria sup̄boz̄. sc̄do mō ē
idolatria auaroz̄. tercio mō est idolatria la-
sciuoz̄. Cōtra p̄mos d̄. Nō erit in te de⁹ re-
cens. neq̄ adorabis deū alienū. Cōtra secū-
dos dicit̄ ap̄ls. Auaricia est idolor̄ seruit⁹.
Cōtra tercios dicit̄ ap̄ls. Quoz̄ de⁹ vēter
est. Alias plenius p̄sequemur.

Non assumes nomē dei tui in uanū.
neq̄ in fonte habebit d̄ns eū q̄ assū-
pserit nomē dei frustra. Ps̄. Ser-
uus tu⁹ sum ego. da mihi intellectū vt sc̄iā
testimonia tua. Jō dilexi mandata tua sup̄
aurū et topazion. Propterea ad oia manda-
ta tua dirigebar. oēm viā iniquaz̄ odio ha-
bui. David p̄pha dicit̄ in s̄bis istis q̄ de cā-
loqui debem⁹ de mādatis dei. et oñdit rōnē
triplicē. Prima est vt inflām̄emur ad dile-
ctionē mandati. Nihil em̄ ita est necessariū
sicut diligere dei legē et mādata eius. Jō di-
cit̄. Jō dilexi mandata tua et̄. Sc̄do debe-
mus loq̄ de mādatis dei vt meli⁹ cognosca-
mus ea. Quāto em̄ hō frēq̄ntius vadit per
viā aliquā. tanto meli⁹ cognoscit̄ eā. Unde
Greg⁹. Nō cognoscit̄ viā frēq̄nti⁹ vadēdo.
Sed viā eundi in patriā est in fuādo man-
data dei. Sed nō coḡscit̄ hō mandata dei.
nisi audiēdo loqui de mādatis. Jō dicit̄. Da
mihi intellectū et̄. Tercio debemus audire
mādata vt odio habeamus iniquitates. Quā
hō incipit coḡscere pct̄m et̄ iniquitatē. et pecca-
ti deordinatiōes. q̄ sunt p̄tra deū. tunc inci-
pit detestari pct̄m. Debem⁹ igit̄ loq̄ de mā-
datis. vt ip̄a diligam⁹. et p̄ ea i viā ad celestē
patriā dirigamur. et iniquitatē odio habea-
mus. Et vt hec tria possim⁹ p̄sequi. iō in p̄nci-
pio et̄. Nō assumes et̄. Dixi q̄ decē sunt

mandata decalogi. q̄ sunt fundamēta oim̄
legū. Quoz̄ tria p̄tinent in prima tabula. q̄
sunt ordinātia nos ad deū trinū et̄ vnū. Et
hec sunt tria s̄m̄ appropriata tribus p̄sonis di-
uinis. In diuinis em̄ est paternitas. filiatio
et̄ p̄cessio. et̄ s̄m̄ hec sunt tria appropriata tri-
bus p̄sonis diuinis. Patri appropriat̄ ma-
iestas. filio veritas. sp̄ūsc̄to bonitas. Ista
tria respiciūt̄ triplex gen⁹ cause. s̄. causam ef-
ficiētē exemplarē et̄ finalē. Patri attribuit̄
causa efficiens. filio causa exemplar⁹. quia ē
imago p̄ris. et̄ sp̄ūsc̄to causa finalis. In pa-
tre est summa maiestas hūiliter adoranda.
in filio summa veritas fidelit̄ asserenda. in
sp̄ūsc̄to summa bonitas sincere amāda.
Et s̄m̄ hec tria necesse ē in p̄ma tabula esse
tria mandata. Prīmū est. Nō habebis de-
os alienos corā me. Sc̄dm̄ est. Non assu-
mes nomē dei tui in uanū. Tercū est. Ve-
mento vt d̄s̄ sabbati sanctifices. De primo
mandato dictū est. q̄ quedam p̄mittunt̄ ad
mandati cognitiōnē. quedā subiungunt̄ ad
mādati obseruantia. et̄ quedā interponunt̄
ad mādari integritatē. Dictū etiā fuit q̄ in
s̄bo isto. Non habebis deos alienos corā
me. p̄hibet̄ om̄is idolatria respectu creatu-
re intellectualis. sc̄do prohibet̄ idolatria re-
spectu figm̄eti hūane mentis. cū subdit̄. Nō
facies sculptile. Tercio p̄hibet̄ idolatria re-
spectu nature corp̄alis. et̄ h̄ respectu celestū
terrestrium et̄ inferioz̄. cū dicit̄. Neq̄ simili-
tudinē eoz̄ q̄ in celis sunt et̄. Dictū etiā fuit.
q̄ in h̄ s̄bo. Non habebis deos alienos co-
rā me. om̄s pactōes demonū p̄hibent̄. siue
sint p̄ incātationē s̄boz̄. siue p̄ inscriptiones
character̄ vel imaginū. siue p̄ imolationes
sacrificioz̄. In istis tribus p̄sistūt̄ oēs artes
magice. Dictū etiā fuit q̄ in sc̄do s̄bo. Non
facies sculptile. p̄hibent̄ oēs falsē sup̄stitio-
nes adinuentōis errorū. Et circa hoc dictū
fuit q̄ oīs error puenit. aut̄ ex improbo au-
su inuestigatiōis p̄hice. aut̄ ex puerfo intelle-
ctu sacre scripture. aut̄ ex inordinato affectu
carnalitat̄is hūane. Prop̄ p̄mū pueniunt̄
errores in phis. sic ponere mūdū eternū. et̄
h̄mōi. Prop̄ter sc̄dm̄ pueniunt̄ errores in
hereticis. q̄ male sentiunt̄ de trinitate et̄ sp̄ū-
sc̄to. Prop̄ter terciū pueniūt̄ errores in epi-
cureis. q̄ dicunt nō aliā vitā esse nisi istam.
In tercio s̄bo. Neq̄ facies s̄ilitudines eoz̄
que in celis sunt et̄. p̄hibent̄ om̄es puerse ap-
p̄ciatiōes creaturaz̄. Et circa h̄ dictū fuit

q̄ oīs puerſa app̄ciatio creaturaz. aut eſt rōne ſublīmitat̄. aut rōne ſufficiētie. aut rōne delectatiōis. **P**riō mō eſt idolatria ſup̄bor. ſc̄do mō auaroz. tercio mō laſcīvoꝝ. **I**ta dicta fuerūt de p̄mo mādato. **H**odo dicebā q̄ eſt triplex idolatria. **P**actiōes de monū. ſup̄ſtitōes adīnūctiōis erroroz. z puer ſe app̄ciationes creaturaz. **I**n pactiōibz de monū eſt ſūma oīm vicioꝝ malicia. z radix oīm maloz. **E**x his tribz idolatris p̄cedūt oīes falſitates z p̄cti deordinatiōes. quibz miſera anīa ſubjicit demonibz. **U**n̄ in apo. cal. vii. **A**udi de ore draconis et de ore beſtie z de ore pseudo. p̄phete exire ſp̄s tres ī mundos ī modū ranaz. **P**er draconē ſignificāt pactiōes demonū. **P**er pseudo p̄phētā ſup̄ſtitioſe adīnūctiōes errorū. **P**er beſtiā puerſe app̄ciatiōes creaturaz. **E**t oīa iſta p̄hibent ī p̄mo mādato. **E**t ſic de⁹ ī p̄ma creatione q̄dāmō oīa p̄ducit. ſic ī p̄mo mandato oīa mala p̄hibet. licet ad maiore explanationē plura ponat mandata.

Omnīſi dicere q̄ iudei aliq̄n̄ inſultāt nobis. q̄ nō ſeruiam⁹ mandātū illud. z īponūt nobis q̄ illud trāſgredimur. **I**n iſto mandato p̄tinent̄ tria verba. **N**ō habebis deos alienos corā me. **N**ō facies ſculptile. neqz ſi militudinē eoz q̄ ī celis ſunt zc̄. **D**e primo verbo dicit̄ q̄ dicit̄ dñs. **A**udi iſrl̄. dñs deus tuus vn⁹ eſt. z vos dicit̄ trinitatē. patrē z filiū z ſp̄m̄ ſc̄m̄. **I**tē dicit̄ q̄ facim⁹ ſculptile. qz ecclie plene ſunt imaginibz. **D**e tercio q̄ p̄hibet de⁹ adorari corporalē naturā. dicit̄ q̄ adoram⁹ fruſtū panis. et h̄ maxime videt̄ eis abſurdū. **D**e p̄mo q̄ dicit̄ q̄ adoram⁹ tres deos. dico q̄ ſi adorarem⁹ tres p̄ſonas. ita q̄ dicerem⁹ q̄ ibi eſſent tres dñi. z triplex eſſentia. oporteret q̄ adorarem⁹ deos alienos. **S**ed nos adoram⁹ patres z filiū z ſp̄m̄ ſc̄m̄ ſicut vnū deū z vnā eſſentia. **U**nde ſicut videm⁹ q̄ ī hoīe eſt pluralitas naturaz. ſ. intellectualis z hūana. z tñ eſt ibi vna p̄ſona. ecōtra ī diuinis ē vnitas eſſentie z pluralitas p̄ſonaz. **D**ixit quidaz iudeus. **V**os dicit̄ q̄ de⁹ filiū habet. quare nō habet vxorē. **I**ſti iudei viliſſime intel ligunt. **D**eus p̄r̄ habet ſc̄bū z ſp̄m̄ ſc̄m̄. verbum habet p̄ qd̄ oīa fecit. ſp̄m̄ ſc̄m̄ habz p̄ quē oīa p̄ſeruat. **V**erbū manat a dicente. z eſt de⁹ de deo. **S**ilr̄ ſp̄m̄ ſc̄m̄ ſpirat̄. et eſt de⁹ ī deo. **S**olus ſp̄m̄ ſc̄m̄ eſt. q̄ p̄ unū da cordiū ſcrutat̄. z ille eſt de⁹. **U**n̄ homo q̄

ita vult intelligere. z de iſtis loq̄. oportet q̄ habeat eleuatīſſimas cogitatōes. nō pedes. qz aliē nō pōt̄ intelligere altīſſima de deo. **Q**uādo ponim⁹ trinitatē nō ponimus chriſtū purū. ſed deū cū homīe. **D**e ſecundo q̄ dicit̄. **N**ō facies ſculptile. z nos ponimus plures imagines ī ecclēſijs. dico q̄ īm̄poſſibile ē diuinitatē ſculpi. ſed facim⁹ chriſti effigiem. chriſti dico humanatī. **U**n̄. **E**ſt ī natura p̄pria deus abſqz figura. **C**ur idō pictus. qz carne p̄bat̄ amict⁹. **E**t dico q̄ eſt duplex adoratio. ſ. dūlie z latricie. **A**doratio ne dūlie poſſim⁹ adorare illos ī q̄bz ē poſteſtas. ſapientia. ſc̄ritas. **E**t ſic adoram⁹ p̄ncipes. p̄relatos. ſicut ī quibz eſt p̄r̄s. **A**doramus etiā illos qui excellentiā habēt philoſophie ſic illos ī quibz eſt ſapia. z ſic q̄nq̄ genarius adorauit hely. **I**tē adoram⁹ ſancros ī patria ſicut illos ī q̄bz eſt ſancritas. imaginibz eoz exhibēda eſt adoratio dūlie nō ī q̄ntū imago vel pictura. ſed rōne illi⁹ qd̄ p̄ ip̄am ſignat̄. **S**oli autē deo exhibēda eſt adoratio latricie. **E**t ī h̄ p̄hibent̄ oīs p̄p̄bane pactiōes demonū. z oīs falſe adīnūctiōes ſup̄ſtitōis erroroz z oīs puer ſe app̄ciationes creaturaz. **D**e tercio qd̄ maxime abhorret̄. ſ. de corpore chriſti. **H** ſecre tiſſimū fuit. ſed mō eſt p̄mulgatū. **A**liq̄n̄ dixerūt aliqui q̄ nō eſſet de⁹ ibi niſi ī ſigno. **S**ed intelligendū eſt q̄ ad plationē verbi ſacerdotis. z intentionē dicent̄. ſuba panis ſtatim p̄uertit̄ ī corp⁹ chriſti. qd̄ habz vnitam animā cū deitate. z hoc eſt planum. **D**icit iudeus. quō pōt̄ h̄ eſſe. **D**ico q̄ ille q̄ pōt̄ ſepare ſubſtātiā ab accidente. pōt̄ facere q̄ nō appareat ſubſtātia ſenſibz n̄ris q̄ eſt ſub accidentibz alienis. **E**t adoram⁹ veruz corpus chriſti. z deū trinum z vnū. **E**t ī h̄ virtus dei. potentia. ſapientia. z bonitas manē ſtant̄. **S**ed iudeus errat. q̄ pedestri modo credit ſentire. **D**e hoc audiuit q̄ fuit quidam incātor demonū. **Q**uadā die cū quidā vellent aliqd̄ impetrare a demone. fecit ille q̄ venit ī medio illoꝝ. **E**t venit quidā ſacerdos portās corp⁹ chriſti. **E**t cū appropinquat̄ inclinauit ei demon. ſilr̄ cuz redijt̄ inclinauit ſe. **E**t dixit incātor. **U**n̄ h̄ p̄hibuisti mihi ne adorem chriſtū. z tu adoras. **R**eſpōdit demon. **I**nuit⁹ feci. **N**onne ſc̄r̄p̄ū eſt. **I**n noīe ieſu oīe genu ſectat̄ celeſtium terreſtriū z infernoꝝ. **I**ta dicta ſunt de primo mandato.

Sermones de decem p̄ceptis

Non assumes nomē dei tui inuanū rē.
Sicut in p̄mo mādato p̄cipit hūi-
lis adoratio sūme maiestatis. Sic
in isto mādato sc̄do p̄cipit fidelis cōfessio.
sūme veritatis. z phibet abnegatio verita-
tis. In Mattheo dī. Qui iurat. in noīe dī
iuret. z nō piuret. Periurare idē est q̄ peie-
rare. z h̄ ē nomē dei inuanū assumere. Die-
re. iij. Jurabis in noīe dñi in veritate iudī-
cio z iusticia. Et dicit ibi glo. q̄ iuramentū
debet h̄re tres comites. veritatē. iudiciū et
iusticiā. Primo dico q̄ d̄z fieri iuramen-
tū in veritate. **Uñ** dicit. Nō assumes nomē
dei tui inuanū. h̄ est sine veritate. **I**ntelligē-
dū autē est q̄ est duplex iuramentū. s. asserto-
riū z p̄missoriū. ita q̄ est in testimoniū. et in
p̄missū. **F**aci iuramentū assertoriū sic. **H**oc
tibi iuro. asserto z testificor p̄ testimoniū di-
uine veritatis. **I**llud autē iuramentū primo
d̄z h̄re veritatē. **V**eritas autē est in iuramē-
to vt hō nō neget verū. nō affirmet falsum.
z nō asserat scient̄ dubiū. q̄ sermo ē indica-
tiuus eoz q̄ sunt in corde. **S**ed scitis qd̄ ē.
qñ hō aliq̄d falsū testificat p̄ testimoniū fal-
sitaris. h̄ est dicere q̄ mentis. z diuina veritas
mentis secū. **E**t hīc est p̄mus mod⁹ assumē-
di nomē dei inuanū qñ negam⁹ veritatem.
Sc̄do debz fieri iuramentū assertoriū cū
iusticia. **F**it autē cū iusticia qñ nō fit p̄ mā-
datū diuine leḡ. neq̄ p̄tra p̄ceptū sc̄te matr̄
ecclie. nec in dispendiū salutis. pp̄rie vl̄ aliene
Et q̄ p̄tra ista tria iurat dupliciter peccat. z
q̄ iurat. z q̄ seruat. **T**ercio oportet in iu-
ramēto assertoriū vt p̄comitē iudiciū q̄ sit
in mēte discretio veritatis z iusticie. s. vt iu-
ramentū sit verū vel falsum. iustū vl̄ iniustū
fructuosū vl̄ infructuosū. **E**t si iuro absq̄
iudicio nō discernēs int̄ ista tria. temerarie
iuro. **I**sti tres comites debent esse in iura-
mento assertoriū. **S**ed manichei insultant
nobis z dicūt. q̄ nō debem⁹ iurare oīno. q̄
d̄z in nouo testamēto. s. in Mattheo. **E**go
autē dico vobis. nō iurare oīno. sit autē s̄mo
vester. est est. non nō. **L**erte dico q̄ ex certis
causis bñ licet iurare. **H**eretici nō bñ attē-
dunt vim vocabuloz. **D**iffert dicere. nō iu-
rare oīno. et oīno nō iurare. **S**icut differt
dicere. **Q**uidā hō nō currit. z nō qd̄dam hō
currit. **O**mīno nō iurare est nullo mō iura-
re. z nō omīno iurare est nō oīb⁹ modis iu-
rare sed ex certis causis. **S**c̄do debet no-
men dei assumi nō inuanū in iuramēto p̄-

missorio. **F**it autē iuramentū p̄missoriū tri-
bus modis. s. ad p̄mouendū bonū. ad p̄ser-
uandū fidelitatē. z ad ineundū mutuā pa-
cem. **P**rimo mō iurāt inferiores superiorib⁹.
Sc̄do modo pares parib⁹. **T**ercio mō su-
periores inferiorib⁹. **D**e primo dicit ap̄tus.
Test⁹ mihi de⁹ est. **S**c̄do modo iurauit la-
ban fidelitatē iacob. **T**ercio mō iurāt supe-
riores p̄lo. **E**x p̄mo iuramēto relinquitur
triplex vtilitas. fides in intellectu. amor in
affectu. z pax i effectū. **I**stis trib⁹ modis fit
iuramentū ad p̄mouendū bonū. **S**c̄do
modo fit iuramentū ad p̄seruandū fidelitatē.
z hoc fit ad cōpescendū maliciā. ad sedan-
dū p̄trouersiā. z ad expurgandū infamiā.
Primo dico fit ad cōpescendū maliciā. vt
hō nō neget veritatē. nec affirmet falsitatē.
z hec est rō vtilitatis iuramēti. **S**c̄do mo-
do fit ad sedandū p̄trouersiā. **U**nde ap̄tus.
Omīs p̄trouersiē finis est iuramēti. **T**er-
cio modo fit ad expurgandū infamiā. **Uñ** in
Leuit. dī. q̄ maiores debebāt se expurga-
re p̄ iuramentū qñ inueniebāt cadauer mor-
tuū. **I**stis trib⁹ de causis fit iuramentū ad
p̄seruandū fidelitatē. **T**ercio mō fit iura-
mentū ad ineundū mutuā pacē. z in h̄ intel-
ligit cōhibitio p̄ctoz mortaliū. q̄ oīs iura-
tio vera est p̄culosa. falsa est p̄niciosa. nulla
autē est secura. **E**t p̄pter h̄ d̄z in **E**ccl̄o. **J**ura-
mentū non assuecat os tuū. **I**ste est intelle-
ctus l̄ralis. **S**p̄ūalis vero intellect⁹ hīc
est. **N**on assumes nomen dei tui inuanū rē.
Notandū est q̄ assumim⁹ nomē dei non in-
uanū trib⁹ modis. s. ad efficiendū. ad p̄mit-
tendū. z ad exp̄mendū. **P**rimo dico q̄ assu-
mim⁹ nomē dei nō inuanū ad efficiendū. vt in
sacramentis. sicut d̄z in baptisimo. **E**go ba-
ptizo te in noīe p̄ris z filij z sp̄s sancti. **S**e-
cūdo mō fit iuramentū ad p̄mittendū. sicut p̄-
mitto ire ad sc̄m iacobū. vel intrare religio-
nem per iuramentū. **T**ercio assumim⁹ no-
men dei nō inuanū ad exp̄mendū. sicut qñ
loq̄mur cū iuramento. **E**cōtra accipimus
nomen dei inuanū p̄ frustrationē sacramē-
ti suscepti. p̄ fractionē voti. z p̄ plationē ser-
monis blasphemī. **P**rimo dico assumi-
mus nomē dei inuanū p̄ frustratōem sacri
suscepti. **E**t s̄m hoc est triplex modus assu-
mēdi nomē dei inuanū. **P**rio mō qñ quis
nō credit. sicut hereticus. **S**c̄do mō qñ cre-
dit. z se nō disponit. sicut furarius. **T**ercio
modo qñ grām in sacramento susceptā nō

custodit. sic ille q̄ postea peccat. Audi qm̄ tu es inf̄gnit̄ in noie dei. r̄uc̄ character tibi i-primis p̄ fut̄re nois dei. r̄ qm̄ h̄o postea peccat. euacuat fr̄utē sac̄ri. De ta' ibi dicit apl̄s ad titū. Confitent̄ se nōsse deū. fact̄ aut̄ negant. Et sic ꝑculcas r̄ pollutū duc̄ sanguinē christi. Sc̄ds̄ modus assumendi nomē dei inuanū est p̄ fractionē voti emissi. Et h̄ fit tribus modis. P̄mo p̄ dilationē irrationabile. sic p̄mitto ire ad sc̄m̄ iacobuz. et nō assigno mibi certū t̄ps̄. r̄ sic sp̄. p̄crastino Sc̄do fit voti fractio p̄ voluntatez ꝑerariam. sic qm̄ q̄s p̄mittit aliqd̄ deo. r̄ postea ꝑnitet. Cōtra tales d̄r̄ in Deut. Si qd̄ ꝑceserit de labijs tuis nō facies irritū. Tercio fit fractio voti p̄ apostaticā rebellionē. sicut h̄o apostatat a religiōe. P̄m̄o mod̄ ē malus. sc̄dus peior. tercīo pessim̄. Quia d̄r̄. h̄o apostata vir inntilis. Uñ Eccl̄. Si quid uouisti deo nō morer̄ reddere. displicet ei deo stulta r̄ infidel' p̄missio. Tempus dies r̄ hora interpellabit. Patet mō quō tribus modis in fractiōe voti assumim̄ nomē dei inuanū. Tercio mō assumim̄ nomē dei inuanū p̄ plationē f̄monis blasphem̄. et h̄ fit tribus modis. P̄mo qm̄ aliqd̄ loquēs de deo vit̄ locutiōe maledica. sic qm̄ maledicit deo. Sc̄ds̄ modus est p̄ locutiōnē mēdam. sic qm̄ q̄s negat vez. vl' affirmat falsuz. Quia d̄r̄ Ansel. q̄ ois ꝑradictōis nobilior pars deo est attribuēda. Tercīo modus est p̄ locutiōnē ꝑbrosam. sic qm̄ q̄s loquit̄ de mēbris christi inerioribz. blasphem̄at pessime. etiā si vez dicat. r̄ christū despiciat in eo. q̄ h̄ūilis fuit. Et tales diuino iudicio sunt exterminādi. Narrat em̄ Gre. q̄ q̄daꝫ puer sex annoz ꝑsuetus fuit blasphemare. Quada die eū blasphemaret. r̄ eēt in sinu patris sui. rapt̄ est a demonibz. r̄ portat̄ in ifernū. Propter qd̄ d̄r̄ in Leuit. Quicūqz blasphemauerit. morte moriet̄. Patet modo q̄bus modis assumim̄ nomē dei inuanū.

Memento vt diē sabbati sanctifices. P̄s̄. Misericordia dñi ab eterno r̄ vsqz in eternū sup̄ timētes eū. et iusticia illi in filios filioz h̄is q̄ seruāt testamentū ei. Indigem̄ diuina misericōdia condonāte offensas n̄ras. r̄ diuina iusticia recōpensante merita n̄ra. Sed timor dei facit inuenire misericōdiam. r̄ obfuantia mandatorz iusticia. Cōsideratio aut̄ magnificētie dei inducit ad timendū. ꝑsideratio diuine legis indu-

cit ad obfuantia mādatorz. Et ꝑpter h̄ inuif nobis vt sp̄ cogitem̄ diuinā legē. Unde iudei die sabbati ꝑsueuerūt sp̄ disputa- re de lege dei. qz h̄ est opus dei. Et vt ꝑfecte possim̄ loqui de lege dei. iō rogem̄ deū in ꝑncipio r̄. Memeto r̄. Dicebaz vobis q̄ in tabula ꝑma ꝑtinent̄ tria mādara nos ordinātia ad deū. fm̄ tria appropriata tribz ꝑsonis diuinis. In ꝑmo mādato ꝑcipit̄ humilis adoratio diuine maicstatis. In sc̄do si delis ꝑfessio summe vitatis. In terciō sin- cera dilectio sūme bonitatis. r̄ h̄ terciū ꝑceptū est. Et est sūma ꝑboz. Memeto vt diē sabbati sanctifices. Sequit̄. Sex diebus opaberis. r̄ facies omne op̄ tuū. septima ꝑo die non facies omne opus tuuz. tu r̄ filius tuus r̄ filia. serū r̄ ancilla. inmentū r̄ adue- na q̄ est intra portas tuas. Sex em̄ diebz fecit de' celū r̄ terrā mare r̄ oia q̄ in eis sunt. r̄ septima die requiuit. Ideo b̄ndixit r̄ scripsit illū. Videre q̄ in his ꝑbis sp̄ūsanct̄ scripsit tabulas. qz sp̄ūsanct̄ p̄ digitum dei intelligit̄. qz omnia ꝑcepta scripsit cū summa diligentia. hec scripsit insinuās mādara in- tegritatē r̄ ꝑsummationē. In h̄ aut̄ manda- to aliquid ꝑcipit̄. aliquid concedit. r̄ aliquid in- terdicat. P̄cipit̄ sanctificare diez sabbat̄. ibi. Memeto vt diē sabbati sanctifices. San- ctificatio em̄ est ꝑuertens aiam ad deū san- ctum. ad deū verū. r̄ ad deū summe diligen- dū. Aliqd̄ concedit in isto mandato. ibi. sex diebz opaberis. r̄ facies omne opus tuum. Aliquid vero interdicit. s. opus seruile. ibi. Nullū opus facies in eo r̄. Nec est ꝑfecta vacatio. q̄ habet adiunctā bonā opationez r̄ ꝑhibitā seruilez. Rō ꝑcepti subiungit̄ ibi. Sex diebz fecit deus celū r̄ terram. mare r̄ oia que in eis sunt. r̄ septimo die requiuit. Ideo benedixit r̄ sanctificauit illū. Sed q̄re ꝑcepti vacare. Certe qz benedixit r̄ sanctifi- cauit illum. Ideo r̄ tu creatura q̄ es christi imitatrix debes h̄ facere. Vodo iudei in- sultant nobis r̄ dicūt. Vos tenetis decalogū. r̄ decaloḡ nō habuit nisi ꝑcepta mora- lia. Morale aut̄ necessitates habuit. ꝑ omi- tpe. Septima aut̄ dies in qua nō licet opa- ri. a ꝑma die in qua licet opari. est dies sab- bati. que d̄r̄ dies saturni. r̄ vos vacatis die dñico p̄ die saturni. Itēz dicūt. omne opus nō facies in die illa. r̄ vos facitis m̄tra ope- ra. r̄ ita totū dissipatis. Videte charissimi. Intelligēdū est ita q̄ ꝑceptū illud habet

Sermones de decem p̄ceptis

aliqd qd̄ est mere morale. ⁊ habet aliqd qd̄ est mere cerimoniale. ⁊ h̄z aliqd mixtū ex morali ⁊ cerimoniali. **Q** p̄cipit dñs sc̄ificatio nē. i. vacationē ad amandū. h̄ est s̄e p̄ceptū. **U**n̄ dicit beatus petrus q̄ quilibet tenet dō minuz sc̄ificare in corde suo. i. amare. Ille sanctificat siue sabbatismū facit q̄ deus sup om̄ia diligit p̄pter se ⁊ nō p̄pter aliud. **I**tē est in p̄cepto aliquid figurale. sicut diei septime feriatio. **D**ies septima significat quietē aniaz. ⁊ quietē dñi in sepulchro. ⁊ cessatiō nē ab ope seruilī cū vacatiōe ⁊ deprecatione. **D**eus em̄ sex dieb̄ opat̄ est oīa. nō q̄ non potuisset fecisse vna die. sed intelligēduz est hoc q̄ mūdus aliqd̄ habet in arte eterna. s. esse eternū. qd̄ est eternitas vite ⁊ possessio vna. in q̄ nihil est prius nec poster⁹. ⁊ h̄ impressit de⁹ mentib̄ angelic⁹. **I**tē habz mūdus aliqd̄ in intelligētia creata. s. pus ⁊ posterius. natura simul s̄m durationē. nō s̄m naturā. s̄m q̄ est i materia nō p̄pter defectū opantis. sed p̄pter p̄descensionē ip̄i⁹ vt coaptaret om̄ia. ⁊ oīa in p̄mis opib̄ designaret. **E**t sicut oīm opationū in p̄mis opib̄ pduxit. sic ⁊ seminaria oīm opoz ⁊ quietationez plene pduxit. **E**t q̄ septimo die requieuit. ⁊ intellectuālē ad esse creaturā reuocauit. ⁊ septimo die anias in sepulchro reduxit ad quietē paradisi. **S**ignificatio igit̄ diei septime est figuralis quietis aniaz. **S**ic igit̄ in mandato illo cōtinet̄ aliqd̄ qd̄ est morale. s. vt deus sup om̄ia diligit. ⁊ aliqd̄ qd̄ est cerimoniale. vt cessatio ab opib̄. ⁊ h̄ in q̄busdā generalit̄ est intelligendū. in q̄busdā specialiter. **S**i intelligam⁹ sicut iudei q̄ dicūt q̄ debet fieri vniuersalis cessatio ab oī opere seruilī. sic insinuat̄ christiano q̄ dz abstinere ab oīm pctō. ⁊ sic est figurale. **S**i itelligam⁹ q̄ ab aliquib̄ debem⁹ abstinere. sic est morale. nō sicut in p̄cepto ⁊ sicut i bene esse. ⁊ remāsit sicut in eccl̄iastica institutione est p̄ceptū. **D**ico opa seruilīa opa mechanica. que sunt septē. s. agricultura. que comprehendit omnē modū colendi terrā. **L**anificium qd̄ cōsistit in oīm genere vestimentoz. **F**abricatio siue sit in materia ferrea. siue lapidea. siue metallica. siue lignea. **V**enatio q̄ cōprehendit equoz ⁊ venatoz opus. ⁊ omnē modū pistoz coquoz ⁊ omnē modum p̄parandi cibos. **D**edicina q̄ cōsistit in arte

psciendī pigmēta vel syrupos ⁊ hmōi. **R**auigatio que cōprehēdit om̄e opus nauarū in mari. siue om̄e opus mercatōis. **E**t theatrica. que cōprehēdit om̄e moduz ludi vel iocunditatis. **D**odo dico q̄ in omib̄ istis sunt quedā mere seruilītat̄. quedā cōtinue necessitatis. quedā mere iocūditaris. **I**lla q̄ sunt mere seruilītat̄. p̄hibent̄ ab eccl̄ia. **I**lla aut̄ que sunt p̄tinue necessitatis. sicut illa que sunt ad p̄seruationē vite vel sanitar̄ cōcedunt̄ in quātū sunt necessitatis. ⁊ p̄hibentur in quātū sunt seruilītat̄. **I**lla vero que sunt mere iocūditaris sunt p̄missa. nō p̄hibita. q̄ p̄pter paruitatez n̄ram p̄mittunt̄ ab eccl̄ia. **E**t sic poterim⁹ r̄ndere. **S**z dices. quare p̄fudit ⁊ miscuit moralia ⁊ cerimonialia simul. **D**ico q̄ hoc p̄ceptū. **D**emento vt die sabbati sanctifices ⁊c. est de caritate. ⁊ quicqd̄ patet ⁊ latet in alijs. in isto mandato p̄summat̄. ⁊ ideo miscuit simul moralia ⁊ cerimonialia. vt meli⁹ ad memoriā reduce/remus. ne si specialit̄ poneret granaref memoria n̄ra. **S**unt aut̄ tria que requiruntur ad p̄fectā dilectionē. **P**rimū est diuina vacatio cōuertens aīam in deuz. **S**c̄dm̄ imitatio christi i bonis opib̄. **T**ercīū est cessatio ab oīm ope seruilī. que cor reddit purum ⁊ mūdū. **C**ōuersio aut̄ in deū est s̄m septē opera. quib̄ anīa p̄uertit̄ ad p̄fectā vacatiō nē in deū. quoz tria sunt intrinseca. q̄ fiunt meditando. orando ⁊ exultādo. **E**t istis tribus fit cōtemplatio. **A**lia sunt extrinseca. q̄ fiunt legendo. p̄fallendo. sacrificiū offerendo. diuinā legē adimplendo. **E**t hoc fit siue audiendo. siue docendo. siue cū alijs p̄seruando. **H**oc est qd̄ dicit. **D**emento vt diez sabbati sanctifices ⁊c. **D**andat̄ igit̄ dñs p̄mo p̄uertentē aīam in ip̄m. **S**c̄do mandat sui imitationē. cū dicit. **S**ex dieb̄ opaberis. **D**e ista imitatione dicit apl̄s. **I**mitatores mei estote sicut filij charissimi. **E**t in **L**uca. **E**stote misericordes sic ⁊ p̄ vester misericors est. **S**ex aut̄ sunt opa misc̄ie. s. pasce/re esurientes. potare sitiētes. vestire nudos colligere hospites. visitare infirmos. ⁊ redi mere captiuos. **A**lit̄ em̄ impossibile est esse opus virtutis. nisi creatura in istis p̄formet christo. **A**d opus aut̄ virtutis requirunt̄ sex correspondētia sex opib̄ virtutis. q̄ sunt circūspectio p̄uida. intentio recta. affectio pura. electio recta siue iusta. profecutio vigorosa. ⁊ informatio charitativa. **P**rimuz in

telligit in ope p̄me diei. q̄n dicit deus. Fiat lux. et facta est lux. Hoc est circūspectio p̄ui/ da. Secūdo oportet q̄ hō ponat sibi re/ scum finē in deū. et h̄ notat cū d̄r. Fiat firma/ mentū in medio aquarū. et vocauit de⁹ firma/ mentū celū. Oportet q̄ hō agat sursum et ba/ beat rectā int̄tionē ad deū. Tertio requi/ ritur affectio pura. et h̄ intelligit in tertio ope. Dimisit de⁹ terrā ab aquis. id est. affectiones/ seculares a diuinis. Quarto requiritur ele/ ctio iusta siue recta vt ordiate faciat que de/ bet facere. et h̄ notat in q̄rto ope cū dicit. Fi/ ant luminaria in firmamento celi. i. sint ope/ ra n̄ra ordinata. Quinto requiritur p̄secutō/ vigorosa. q̄d notat in q̄nto ope q̄n de⁹ pdu/ cit aīam viuā. in aq̄s natailia. in aere vola/ tilia. Sexto fecit de⁹ integra opa sup̄uesti/ ta om̄ibz circūstantiis fm̄ q̄ exigit lex diuine/ charitatis. Charitas aut̄ est forma p̄fectiua/ om̄niū. et ille q̄ h̄z charitatē. h̄z om̄ia ista sex/ Sextū igit̄ op⁹ virtutis est informatio chari/ tatiua. q̄d notat cū d̄r. Fecit de⁹ hominē ad/ imaginē et similitudinē suā. Quā boīs op⁹ in/ tegrat̄ ex istis sex tunc dicitur recte viuere. S̄z non sufficit facere virtutis op⁹ nisi hō/ caueat ab ope vicioso. Et h̄ tangit cum d̄c. Nullū op⁹ facies in eo. Quinqz modis pōt/ homo facere peccm̄. Primo q̄n peccm̄ p̄perat/ Secōdo q̄n ad peccādūz aliū incitat. Tertio/ q̄n peccantē defendit. Quarto q̄n peccātem/ acceptat. Quinto q̄n peccantem dissimulat/ nec arguit nec punit. et h̄ est maximū piculū/ q̄n q̄s aliū castigare negligit. Primū peccm̄/ tangit cū d̄r. Nullū op⁹ facies in eo. id est. tu/ nullū p̄perabis peccm̄. Secundū peccm̄ tan/ git cū d̄r. Nec fili⁹ nec filia. id est. nō eris pat̄/ peccati instigādō aliū ad peccm̄. s̄bo vel ope/ vel exēplo. Tertū peccm̄ tāgit cū d̄r. Nec ser/ uus tu⁹ nec ancilla tua. Ille q̄ facit peccatū/ seru⁹ est peccati. s̄z ille q̄ defendat peccm̄. domi/ nus est peccati. illi p̄bēdo patrociniū q̄ fac̄ pec/ catū. Quartū peccm̄ est q̄n aliquis peccātem/ acceptat. q̄d notat ibi. Nec iumentū tuū. Iu/ mentū cū fuit ligatū nō ducebat̄ ad opus ni/ si acceptate d̄no. et ista acceptatio est religa/ tio. Quintū peccm̄ est q̄n aliq̄s aliū castigare/ negligit. q̄d tangit cū dicit. Nō aduena q̄ est/ intra portas tuas. Aduena q̄s reputat ho/ minē. q̄n dicit ad aliū. q̄d ad me de pctō suo/ Et sic q̄n homo nō punit peccm̄ alteri⁹. efficit/ tur princeps peccati illi⁹. Alijs etiā multz modis/ efficit homo princeps peccati alteri⁹. Et p̄p̄

hoc dicit ps. Ab oculis meis mūda me d̄ne/ et ab alienis p̄ce seruo tuo.

Honora p̄rem tuū et matrē tuā vt sis/ longeu⁹ sup̄ terrā. quā d̄ns de⁹ da/ turus est tibi. Eccl̄. iij. Que p̄cepit t̄/ bi deus cogita illa sp̄. et in plurimis opibz/ ei⁹ ne fueris curiosus. Verba vltima sp̄ali/ ter dicunt litterat̄. In q̄bz docet ecclesiasti/ cus cogitare vtilia. et vitare curiosa. Utilia/ aut̄ dirigūt nos in viā salutis. s̄z curiosa di/ strahūt nos a via salutis et dissipāt intelligen/ tiam nostrā. Magna ps̄ intelligentie p̄dicur/ p̄pter curiositatē. et tamē nihil est p̄cios⁹ intel/ ligentia in nobis. Dolem⁹ cū pdim⁹ aurum/ multo pl⁹ dolere debem⁹ si amittam⁹ intelli/ gentiā. q̄z nihil est ita charū sicut act⁹ intelli/ gentie. Sum⁹ dicturi d̄ p̄ceptis et indigem⁹/ q̄ d̄ns illustret intelligentiā nostrā. Jō ro/ gemus deū in p̄ncipio rē. Honora p̄rem/ tuū rē. Dicebā q̄ sicut aīa rōnalis ordinari/ habet ad creatorē et ad creaturā. fm̄ h̄ est du/ plex tabula in qua lex dei est scripta. In pri/ ma tabula p̄tinent̄ tria mādara fm̄ tria ap/ propriata tribz p̄sonis diuinis et fm̄ triplicē/ opationē aīe. In p̄mo mādato p̄cipitur hu/ milis adoratio summe maiestatis. In secun/ do fidelis p̄fessio summe v̄ritatis. In tertio/ sincera dilectio diuine bonitatis. Ista tria mā/ data sunt fundamētū om̄i p̄ceptorum legis/ Et p̄pter hec tria om̄is timorat⁹ verax et deo/ deuot⁹ tenet̄ ista p̄ncipalit̄ custodire. Ho/ do dico q̄ in secūda tabula p̄tinent̄ septē p̄/ cepta. Unū est affirmatiuū. et sex sunt nega/ tiua. Ratio distinctiōis est hec. Quia omnia/ mādara reducunt̄ ad duo. Hoc facias aliq̄/ q̄d tibi vis fieri. Nō facias aliq̄ q̄d tibi nō vis/ fieri. Et iuxta h̄ accipiunt̄ duo p̄cepta. Pri/ mum est innocētie. Secundū est beneficē/ tie. que sunt due p̄tes iusticie. Hodo dico/ vltim⁹ q̄ p̄cepta ordināt̄ fm̄ ipsoz nobilita/ tem. et beneficētia melior est q̄ innocētia. ido/ mandato innocētie p̄ponit̄ mandatū bene/ ficētie. et est synodochice traditū iudeis. sic/ Honora patrē tuū et m̄rem tuā rē. Et ponit̄/ tur hic p̄mo forma mādari. cū dicit. honora/ rē. Secūdo subdit̄ p̄missio cū dicitur. vt sis/ longeu⁹ rē. Intellige fm̄ literalē intelligen/ tiam. Pater nominat p̄sonā generātis. p̄so/ nam instruētis. et p̄sonā educātis. q̄z pat̄ ha/ bens filiū generat ip̄m. instruit ip̄m et nutrit/ et ip̄s est filio legare bona sua. Et sic pat̄ te/ net rationē originis. rationem regiminis. et

Sermones de decem preceptis

rationē benefactoris. Et fm hoc debetur ei triplex honor. Honor reuerētie. honor obedientie. et honor beneficētie. **Primo** dico patri inquantū tenet rōnem originis debetur honor reuerētie. **Unde in Ecclō. Qui timet deum honorabit patrē suū et matrē suam. et quasi dñs seruiet eis qui se genuerunt. Secundo** patri rōne regiminis debet honor obedientie. **Ephe. vj. Filij obedite parētibus vestris. hoc em̄ iustū est. Honora patrē tuū et matrē tuā. qđ est mandatū primū in pmissioe vt bene sit tibi. et sis longeuus sup terrā. Tertio** honor debet patri. quia rōem tenet benefactoris. honor scz beneficētie. **Un̄ Ecclēstici. Fili suscipe senectā patris tui. et n̄ stristes eū in vita illius. Precipit̄ igit̄ qđ triplex honor impendat̄ parentibus. s. honor reuerentie. obedientie et beneficētie. Et h̄ est primū mandatū qđ debes custodire ppter promissionē. s. vt bene sit tibi et sis longeuus super terrā. Et tangit̄ pmo mandatū ibi. Honora p̄m tuū et matrē tuā. Secūdo** addit̄ pmissum ibi. **Ut sis longeuus sup terram et. Sed** nunqd̄ v̄z est semp̄ qđ diutius viuāt. **Videm⁹** hoc falli quādoqz. ergo de⁹ fallax erit in suo pmissio. **Dico** qđ longeuitas nō solum attendit̄ fm longitudinē dier̄ curretiū sed fm valorē. Et fm qđ est triplex honor qđ exhibet̄ parētibus. sic respondet huic triplici honori triplex p̄miū. **Honoranti** patrē honore reuerētie debet̄ vita glorioza siue honorifica. **Honorati** patrē honore obedientie debetur vita iocūda. **Honorati** patrē honore beneficētie. cōcedit̄ vita opulēta. **Primo** dico honorati patrē honore reuerētie. cōcedit̄ vita glorioza siue honorifica. **Un̄ Ecclēstici. iij. Gloria** hoīs ex honore patris sui. **Itē Ecclē. iij. Ne gloriēris i prumelia patris tui. nō em̄ est tibi honor s̄ ofusio. Naturale** em̄ est qđ filius reuerentissime diligit patrem. indignat̄ qñ aliquis iniuriatur patri. **Secūdo** honoranti p̄m honore obedientie cōcedit̄ vita iocūda. **Unde Ecclē. iij. Qui** honorat p̄m suū iocundabit̄ in filiis et in diebus oratiōis sue exaudiet̄. **Qui** honorat patrē suū vita viuet longiore. et qđ obedit patri suo refrigerat manū suam. **Summa** iocūditas est qđ hō nō sit rebellis supiori suo quia qđ rebellis est supiori inueniet rebelles inferiorē. et p̄m pro superior̄ potestati cōtemnet̄ ab inferioribus. **Sicut** Adā quando fuit inobediēs supiori suo oīa inferiora sua

que sibi fuerāt subiecta habuit contraria. **Tertio** honorati patrē honore beneficētie cōcedit̄ vita opulēta. **Unde Ecclē. iij. Honora** p̄m tuū et matrē tuā. et superueniet tibi benedictio. et benedictio tua in nouissimo manebit. **Benedictio** ista vocat̄ multiplicatio bonoz. **Ecce** p̄ceptū et ecce p̄missio. **Obligamur** ad obediendū parentibus qđ diu vimur ipoz bonis. et debemus eis obrep̄rare in exercitatioe actū virtuosoz siue salubrium. in dispensatiōibus temporalū et in subministratioe obsequioz. **Debem⁹** etiā viuere fm eoz cōsiliū et exp̄dere fm eoz imperium. et quādo exegerit necessitas subministrare eis obsequiū. **Si** tamē parētes aliqd̄ velint vel dicant vel imperēt nobis qđ sit p̄fectū salutis nr̄e. nō est ip̄is in illis pietas exhibenda. **Et h̄ est** qđ dicit̄ dñs in euangelio. **Qui** nō odit patrē suū aut filios p̄ me. nō potest meus esse discipulus. **Vult** dñs qđ ex affectu paterno nō dimittat homo facere qđ p̄inet ad salutē suā. **Et hoc** est qđ dicit̄ dñs **Dimitte** mortuos sepelire mortuos suos. tu aut̄ vade et annūcia regnū dei. **Et** hieronym⁹ dicit̄. **Si** pater i limine iaceat. si mater vbera quibus te lactauit ostēdat. p̄ calcarū p̄ge patrē. p̄ calcarā p̄ge matrē. et ad vexillum crucis euola. solū em̄ genus pietatis est i h̄ esse crudelē. **Ecce** intellect⁹ verbor̄ scđm sensum l̄falē. **Videte** latiorē intellectū. **Principitur** beneficētia ad omne gen⁹ hominūz. **Pater** nominat̄ psonā in qua est p̄cipua ratio auctoritatis antīq̄tatis et amicitilitatis. **Primo** dico in patre est auctoritas. **Et** in isto mandato dat̄ p̄ceptū qđ obediāt patri. qđ habet auctoritatē. **Auctoritatē** aut̄ habet om̄is qui p̄est reipublice vel rei polytice vel rei monastice. **Primo** dico qđ ille qui p̄est reipublice est pater ratione auctoritatis. vt p̄nceps. baro. comes. vel dux. **Et** dicit̄ pat̄ tutela vl̄ defensione. **Et** eū debem⁹ honorare. **Unde** beatus Petrus. **Deū** timere. p̄ncipes honorificate. **Secūdo** habet auctoritatem ille qui p̄est rei polytice siue ecclēstice. **Et** ip̄m debem⁹ honorare fm qđ exigit dispositio ecclēstica. et debet ei obedire vulgus. **Unde** apostol⁹ ad Heb. **Obedite** p̄positis vestris et subiaccete eis. ip̄i em̄ vigilant quasi rationem p̄ animabus vestris reddituri. **Tertio** auctoritatē habet ille qui p̄est rei monastice. et illuz debemus honorare et obedire fm qđ regula et p̄missio facta est. **Un̄ Hiero**

nimus. **P**repositū monasterij diligite vt pa-
 trem. timere vt dñm. audite vt magistz. cre-
 dite vt salubre q̄cquid ipse vob dixerit. **D**o-
 do dico q̄ istis debemus obedire fm̄ q̄ exi-
 git ordo vel auctoritas. **S**ecūdo in patre
 intelligit̄ antiquitas. z ex hoc intelligit̄ debi-
 litas. **S**enes em̄ debilitant̄. **E**t qui patres
 honorat ratiōe antiquitatis z debilitat̄. ho-
 norat omnē hominē qui indiget adiutorio.
 vel qui caret sensu vel fortitudine. vel infesta-
 tur ab alio. **P**ropter hoc debem⁹ aliū iuua-
 re p̄ documēta vel sustentamēta z p̄ patrocini-
 a. **E**t ad hoc specialiter sunt plati. **S**i ho-
 mo caret sensu. debet̄ ipsū iuua-
 re p̄ documēta. **S**i caret fortitudine. debet̄ ip̄m iu-
 uare p̄ sustentamēta. **S**i infestatur ab alio.
 debet̄ ip̄m adiua-
 re p̄ patrocini-
 a. **T**ercio in patre intelligit̄ ratiō amicitatis. **E**t i
 hoc intelligimus q̄ ratiōe originis amabi-
 lis z amandus est om̄is homo. z tenet̄ quilibet
 homo aliū honorare. **U**nde apostolus
 honore inuicē puenientes. **E**t itez. **R**eddi-
 te omnib⁹ debita. cui honorē. honorē. **F**lemi-
 ni quicq̄s debeatis nisi vt inuicē diligat̄. **D**e-
 bet homo aliū diligere bene volēdo. cuiuslibz
 quantū ad affectū. quantū ad effectū. z q̄ntū
 ad signum. **H**abet aut̄ ista dilectio ordinem
Quia debem⁹ diligere fm̄ rōnem primiti-
 tis. fm̄ ratiōem similitudinis. z fm̄ ratiōem
 obligatiōis. **P**rimo dico debem⁹ dilige-
 re fm̄ ratiōem primitatis. **E**t fm̄ hoc maio-
 rem amorē debem⁹ domesticis q̄ extraneis
 z amicis plus q̄ inimicis. **S**ecundo ha-
 bet dilectio ordinē fm̄ rōnem similitudinis.
 quia aliquib⁹ debem⁹ ratiōem similitudinis
 maiorē dilectiōem q̄ alijs. **S**ic tenemur ra-
 tiōem similitudinis in forma specifica dilige-
 re hominē. fm̄ similitudinē ratiōem pueniē-
 tie in fide debem⁹ plus diligere christianuz
 q̄ iudeū vel gentilē. z fm̄ ratiōem similitudi-
 nis in p̄fessione maxime debem⁹ diligere. si
 cur religiosus frat̄ suū. z vnus canonicus
 p̄ canonicū suū. **T**ercio ratiōem obligatiōis
 debemus diligere z tenemur obedire **E**t sic
 aliquib⁹ plus tenemur q̄ alijs. **T**eneor em̄
 aliū diligere z eū honorare rōe p̄cepti tm̄. te-
 neor plus ratiōem p̄cepti z beneficij. z teneor
 maxime ratiōem p̄cepti beneficij z p̄missi. id est
 illum de quo est mihi p̄ceptū. z recepi bene-
 ficium z feci p̄missum debeo plus diligere z
 honorare. **P**atet modo q̄ in verbis ist⁹ **D**o-
 noza zc. tangit̄ p̄ceptū. **E**t quō secūdo red-

ditur p̄missum ibi. **U**t sis longeu⁹ zc. **D**e in-
 de dictū est quō intelligunt̄ fm̄ intelligētiā
 literalē. z quomō fm̄ sp̄ialem. **E**t vt melius
 teneatis in mente dicā vobis duo exempla
Unū bonū de illo qui matrē honorauit **E**t
 aliud malū z crudele de illo qui patrem non
 honorauit. **D**icā primū de bono. **F**uit qui-
 dam magister magn⁹ z famosus parisius. z
 a multis notus z dilectus. **H**oc audiēs ma-
 ter sua paupcula. cogitauit ire ad filiū suū.
Accipit baculū z in tunicella de burello ve-
 nit parisius. z quesit̄ a quibusdā domina-
 bus p̄ tali magistro. **D**ixerunt illi matrone.
Quid vultis eius. **R**espōdit. **E**go sum ma-
 ter sua **T**unc ille matrone duxerūt eā in do-
 mum suā z refocillauerūt eam. **P**ostea cogi-
 tauerunt q̄ ille bon⁹ homo verecundaretur
 si videret eā in tali statu. z induerūt ip̄am be-
 ne. z dederūt ei mantellū z iuerūt secum ad
 magistrū. **T**unc illa dixit. **E**go sum m̄ tua
Respōdit magister. **V**ere ego non credo.
 quia mater mea est paupcula z cōsuevit ha-
 bere solū tunicellā de burello. **E**t cum nul-
 lo modo vellet acq̄escere verbis eius. redu-
 xerunt eā in domū suā. z reddiderūt ei tuni-
 cellam ei⁹ z baculū. **T**unc illa accessit ad fili-
 um suū in cōgregatione multoz. **E**t euz vi-
 deret matrē suā in tali habitu venientes. de-
 posuit caputiū suū z amplexatus est eā et di-
 xit. **D**odo scio q̄ estis mater mater. **H**oc
 fuit diuulgatū p̄ villā z reputatū est ei⁹ p̄ ma-
 gno bono. **E**t postea factus est ep̄iscop⁹ pa-
 risiensis. **A**liud exemplū dicā malū de eo
 qui nō honorauit patrē suū. z vidi illū q̄ no-
 nit illū cui hoc accidit. **F**uit quidā hō pau-
 per qui p̄ industriā suā multa bona acquisi-
 erat. z habebat vnū filium. **E**t videntes q̄
 dam nobiles. fecerūt q̄ cōtraxit filius cū fi-
 lia cuiusdā nobilis. **E**t tūc illa que fuit pul-
 cra z nobilis incepit abominari p̄fem. z fecit
 tantū cū marito suo q̄ odio habuit patrem
 suū z q̄ pater nō habebat quid comedere ni-
 si fabas malas. z semp in cōuinio expelleba-
 tur a domo **Q**uadā die fuit famelicus z ve-
 nit ad domū filij z petijt cibū. z date sunt ei
 fabe male. z expulsus est a domo. **T**unc illa
 dixit marito suo. **D**odo possumus come-
 dere in pace. **V**ade ad arcā z accipe caponē
 coctum. **E**t cū aperuit arcā. mutatus est ca-
 po in bufonē **Q**ui subito saliens ad faciē ei⁹
 ponebat duos pedes ad mētum z duos ad
 frontē. z operuit totā faciē eius. **E**t non fuit

Sermones de decem preceptis

medicus q̄ sciret eū amouere. Tandē venit quidā qui fecit renellas quasdā z dixit q̄ eū amoueret. Tunc bufo asperit eū tā horribili vultu q̄ ille cecidit in terrā z amplius non audebat aliqd̄ facere. Et null⁹ fuit qui sciret sponere consiliū. sed mala morte mortuus est. Patet modo p̄ceptū z p̄missum quod p̄mittitur.

Non occides. Nō mechaberis. Non furtū fac. es. Ps. Tūc nō cōfundar eū p̄spexero in om̄ib⁹ mādatis tuis. **J**acob⁹ dicit. Qui totā legē seruauerit. offēdit aut̄ in vno factus est omniū re⁹. Nō qz p̄ vna trāsgressiōe tm̄ puniet̄ pena sensus. sic p̄ trāsgressiōe omniū. s̄z puniet̄ tm̄ p̄a dāni. nō tamen ita acriter pro vno sicut p̄ om̄ibus. Ideo si q̄s vult p̄tingere ad vitā etnā. oportet q̄ p̄spiciat i om̄ib⁹ mandatis dei cor de z ope. Et ideo dixit ps. Cū p̄spexero. i. p̄fecte inspexero z p̄siderauro. Et iuxta hoc ego nō timebo p̄fundi. Nō est magnū cōfundi in p̄senti. s̄z p̄fundi eternaliter. hoc dēm⁹ abhorre. Sed tm̄ nō possum⁹ euadere istā confusionē nisi p̄spiciam⁹ in om̄ib⁹ mādatis dei. Ideo deum rogem⁹ in principio zc.

Non occides zc. Dicebā vobis q̄ mādata dei distinguebant in duas tabulas. In p̄ma cōtinent mādata s̄m legē iusticie ordinantia nos ad trinitatē. qua p̄tinentur tria mādata s̄m tria appropriata trib⁹ p̄sonis. In secūda tabula p̄tinent mādata ordinantia nos ad p̄mū. z hoc s̄m duplicē p̄tē iusticie. s̄. innocētie z beneficētie. Reducit aut̄ tota iusticia ad tria. Quia deo debem⁹ exhibere debitā reuerentiā p̄ orōnem p̄fessionē z satisfactōem. Patri debem⁹ exhibere beneficētiā. z om̄ib⁹ alijs innocētiā. Dicitū est d̄ trib⁹ mādatis que nos ordināt ad deū. Dicitum est etia⁹ de quarto mādato qd̄ accipit̄ p̄ncip̄s partē iusticie que est b̄nificētia. i. quo precipit̄ q̄ debem⁹ exhibere honorē patri et matri. Sequit̄ de sex alijs mādatis que p̄tinent ad innocētiā. Nocet aut̄ q̄s p̄ximo suo trip̄l̄t. p̄uersitate opis. falsitate s̄monis z improbitate volūtat̄is. Et p̄pter hoc legislator p̄mo p̄hibet nocumentū qd̄ p̄uenit ex p̄uersitate opis. P̄uersitas aut̄ opis q̄ q̄s iniuriat̄ aliq̄ est triplex. Aut eīm quis iniuriatur aliq̄ in p̄pria p̄sona. aut in iuncta p̄sona aut in tempali substātia. Et s̄m hec sūt tria mādata que p̄tinent ad innocētiā. In p̄mo p̄hibet nocumentum in p̄pria p̄sona. ibi

Non occides. In secūdo p̄hibet nocumentum in p̄sona iuncta. ibi. Non mechaberis. In tertio p̄hibet nocumentū in suba tpali. ibi. Non furtū facies. **P**rimo dico cū d̄r. nō occides. p̄hibetur ira p̄umpēs in iniurias p̄emptiuas vite naturalis sine substātia. z vite incolumis z vite honorabilis. Natura eīm appetit qd̄ melius est. z ideo nō suffic̄ sibi q̄ habeat vitā subsistentē. imo cum hoc vult vitā salubrē z incolumē. Ergo i isto mādato nō occides. legislator. p̄hibet p̄mo iras p̄umpēs in iniurias p̄emptiuas vite naturalis. Secūdo p̄hibet iras p̄umpentes in iniurias vite incolumis. s̄. quādo fit iniuria p̄ verbera vel vulnera. Tertio p̄hibet iras p̄umpētes in iniurias vite honorabilis. sicut est iniuria que est in p̄umeliā apertam vel occultā sicut illa que fit per signum. Unde dicitū est in euāgelio. Audistis qz dicitum est antiquis. Nō occides. Ego aut̄ dico q̄ om̄is qui irascit̄ fratri suo re⁹ erit iudicio. Qui aut̄ dixerit fratri suo racha re⁹ erit p̄cilio. Qui aut̄ dixerit fatue. reus erit gehēne ignis. Ergo planū est q̄ trib⁹ modis fac̄ homo p̄tra illud mādātū. s̄. q̄n quis irascit̄ fratri suo. vel quādo dicit racha. vel quādo dicit fatue. Et quādo h̄ facit ex deliberatōne animi tūc dicit q̄ re⁹ est gehēne ignis. Et qz vita naturalis fundamentū est respectu aliarū ideo sub isto modo. nō occides. legislator ex p̄ressit mādātū. Manichei aut̄ obijciunt nobis z dicit q̄ p̄tradicit sibi legislator. Dicit eīm. Nō occides. Et alibi dicit. Maleficos nō parieris viuere. Et h̄ est p̄tra p̄ncip̄es in xp̄iana lege. qui p̄sententiā iudicariam alios occidūt. Itē obijciūt q̄ d̄s dicit. Omnes q̄ acceperint gladiū. gladio p̄bunt. Ergo nō licet gladiū accipere. Et similiter dicunt q̄ nō licet sacerdotē esse occisorē. Et h̄ est p̄tra eccliam et ecclesiasticas p̄sonas qui exequēdo iudiciū z imperādo accipiūt gladiū. Itē obijciūt qd̄ d̄r. Ego aut̄ dico vobis nō resistere malo. Et h̄ est p̄tra legislatorē. **I**ntelligere debem⁹ q̄ p̄hibet̄ hic occisio hominis. nō bestiarū vel virgultorū. sic dicebāt antiq̄ manichei q̄ nolebāt comedere de fructib⁹ arborū. Occisio aut̄ hoīs pōt esse a lege aut ab hoīe. in p̄tate aut interpretatiue. Occisio aut̄ hoīs ab hoīe sic ab hoīe nō vt a lege p̄hibet̄. S̄z de⁹ q̄ p̄ditōr est nature z p̄seruator nature z legis pōt hoīem p̄uare vitā q̄n vult. Lex aut̄ occidit hoīem q̄n minister

legis occidit. et si seruato iusto ordine. iusta causa et iusto animo. **O**portet quod assit iustus ordo et iusta causa. id est quod ex iusta causa occidat. quod lex dicit. **I**uste quod iustum est exequris. **T**ertio oportet habere animam iustam ut homo qui est minister legis ex lege hominum occidat. non libidine vindicte sed amore iusticie. **U**nus apostolus ad romanos loquens ad principes dicit quod principes sine causa gladium portant dei minister est vindicte in ira ei qui male agit. **Q**uod igitur dominus dicit petro. omnes qui acceperint gladium. gladio peribunt. non refert nisi ad hoc quod ille qui non est minister legis. non debet occidere. **E**t quod dicitur. Non licet sacerdotem esse occisorem. hoc non refert ad principes. **T**ertium quod dicit dominus. **E**go autem dico vobis. non resistere malo. verum est violentis libidine sed amore iusticie bene licet resistere malo. **P**atet modo quod lex occidit hominem.

Tertio occidit homo ab homine tripliciter. aut casu aut necessitate aut voluntate. **S**i homo occidit hominem casu. aut adhibet operam rei licite. et adhibet debitam diligentiam. excusatur a tanto et a toto. **S**i autem sit homicidium casuale. et homo adhibet operam rei illicitam. nec adhibet debitam diligentiam. nec excusatur a tanto nec a toto. **S**i autem fuerit homicida ex necessitate. hoc est dupliciter. aut ex necessitate inuitabili. aut euitabili. **N**ecessitas euitabilis est. si possumus e fugere sed dimittimus propter verecundiam vel aliam causam. et in isto casu excusatur a tanto et non a toto. quod melius esset quod fugeret. **S**i autem sit necessitas inuitabilis. ut homo occidat alium hominem non amore vindicte sed amore preservationis vite et anime. ut non interficiatur ipse ex crudelitate sed ut impediatur ipse ne perdat suam vitam et animam. et fiat hoc cum moderamine tutele. hoc necessarium est personis etiam perfectis. non solum imperfectis. **E**t hoc dicit Augustinus de libero arbitrio. et excusatur a tanto et a toto. **T**ertio modo fit homicidium ab homine voluntate. et hoc dupliciter. **A**ut libidine vindicte. sicut quando aliquis interficit patrem alterius. **A**ut animi crudelitate. sicut latrones vel iracundi interficiunt aliquos. **E**t verumque istorum est prohibitum. et est primum grauiter contra secundum. **T**ertio fit homicidium interpretatiue in animo. et hoc tripliciter. **P**rimo fit homicidium interpretatiue obmittendo in facto. **U**nus. **P**asce same morientem. si non pauperem occidisti. **S**ecundo modo fit quando aliquis occidit alium presumendo vel accusando vel detrahendo. quando hoc facit ex malignitate anime. **T**ertio modo fit homicidium interpretatiue in animo odinendo. **U**nus cano. **J**ohannes. **Q**ui odit fratrem suum homicida est. **D**ico ergo quod secundum principalem intellectum

prohibet hic occisio. non que est secundum legem. sed que est secundum hominem. et illa que fit voluntate aut interpretatiue. **E**t hoc est quod dicitur. **N**on occides. **S**equitur. **N**on mechaberis. **N**on prohibet quod uxorem primi tui non violes. **E**t dicit Augustinus. quod hoc prohibetur omnis illicitus usus membrorum generatiois que fit ad procuratorem libidinis et impugnatorem castitatis. **E**t hoc fit septem modis. per adulterium fornicationem. meretricium. stuprum. sacrilegium incestum. et peccatum contra naturam. **N**otandum quod est pudicitia coniugalis. communis. et priuilegiata. **S**ecundum hoc dico quod aliquis est impugnatorem pudicitie coniugalis. secundum hoc fit adulterium. et hoc fit cum peccato coniugata. **A**ut est impugnatorem castitatis communis. et hoc fit cum peccato coniugata simplicitate. et vocatur simplex fornicatio. vel cum peccato coniugata vagabunda et prostituta. licet sit soluta tunc vocatur meretricium. **S**i autem sit impugnatorem pudicitie priuilegiata. id est virginitatis. hoc est dupliciter. **A**ut fit cum conditione adiuncta que est defloratio. et sic vocatur stuprum. **A**ut fit cum dominia deo consecrata et sic dicitur sacrilegium. hoc est quando aliquis dominum consecratam violat. **S**i autem sit contra fundamentum omnium istorum. sic dicitur peccatum contra naturam. **E**t hoc est dupliciter. **A**ut fit contra dictamen naturalis rationis. scilicet contra hoc quod omnia animalia natura docuit. sic dicitur peccatum contra naturam proprie. **A**ut fit contra instinctum nature. et hoc modo est incestus. quando quis peccat cum persona sibi coniuncta. **P**eccatum contra naturam scelestissimum est et super omnia fugiendum. **E**t de hoc crimine accusauit Ioseph fratres suos apud patrem suum crimine pessimo. **D**icit igitur. **N**on mechaberis. **N**on prohibet omnis mechancum cum uxore primi. et secundum Augustinum. omnis illicitus usus membrorum generatiois que fit ad procuratorem libidinis cum impugnatorem castitatis. **P**atet modo secundum quod accipiunt transgressiones hoc peccatum. et peccatum contra naturam super omnia est fugiendum. **S**ed de peccato contra naturam narrat petrus damianus quod erant duo in deserto qui asperrimam faciebant penitentiam. **E**t unus fuit idiora et suis peccatis exigentibus illusus est a diabolo. qui dixit ei quod peccatum pollutionis contra naturam non maius esset peccatum quam si homo mucilagines perciperet a naso suo. **T**unc ille pestifer exercuit se ad illam impudicitiam. **I**n morte autem portauit animam suam diabolo. **D**icitur est aliter quod ille qui fuit tantarum vigiliarum et laborum fuit perditus. **E**t astutus angelus domini qui dixit illi quod totum se dedauerat per illud peccatum. **O**mnia igitur actus que est in experientia libidinis que licet modo fiat est prohibet nisi fiat in forma matris ecclesie. **I**n somnis

Sermōnes de decem p̄ceptis

patif hō qñq̄ pollutōes absq̄ causa ⁊ absq̄ culpa. S̄ qdā stult̄ p̄s byter cuidā p̄fitenti de pollutōe nocturna dicit. Hō pores h̄re denariū ad explēdā libidinē tuā. Patet mō quō p̄hibet h̄ ois illicit̄ vsus corporis ⁊ membroz p̄creat̄ extra formā m̄rimoniū. ⁊ h̄ tangit cū dicit. Hō mechaberis. Sequitur. Hō furtū facies. Furtū est attrēctatio rei aliene inuito dño si fiat ex cupiditate. S̄ si nō fiat ex cupiditate non est furtū. sic filij israel ex dñi p̄cepto portauerūt secū ex egypto vasa argētea ⁊ aurea. Vel q̄ alij aufert gladiū ne faciat malū tūc nō d̄r furtū. Furtū aut̄ diuī dicit p̄ partes. q̄ furtū est attrēctatio aliene rei inuito dño ⁊c. ⁊ h̄ sit aut p̄ merā fraudē. aut p̄ violentiā. aut p̄ circūuentiōez. Primo mō cū sit p̄ merā fraudē ⁊ furtiue. sic d̄r furtum. Si fiat p̄ violentiā h̄ est dupl̄r. aut est aperta. ⁊ sic d̄r rapina. aut est occulta. ⁊ sic dicit la trocinū. Si h̄o fiat attrēctatio rei aliene p̄ circūuentiōem. h̄ p̄t fieri cū pactiōe adiuncta. ⁊ h̄ tripliciē. Aut cū pactiōe fraudulenta aut iūqua. aut p̄phana. Si sit cū pactiōe fraudulēta. sic fit i negotiatōibz. Hoc aut̄ fit tripl̄citer. aut in p̄dere. aut in numero. aut in mēsurā. ⁊ de hoc rarissime euadūt mercatores. Si aut̄ fiat cū pactiōe iniūqua. sic est vsura. i qua id qd̄ vendit̄ est cō. s. r̄pus. Si aut̄ fiat cū pactiōe p̄phana in q̄ illud qd̄ vendit̄ est p̄ p̄riū. sic d̄r symonia. S̄ querit̄ si accōmodo tibi vestē vel equū vel domū ⁊ accipio denarios. nō est vsura. sic de pecuniā. Dico q̄ in vestē vel equo vel domo trahit̄ vsus ex re. n̄ ex pecuniā. ⁊ iō nō d̄r vsura. Aliq̄ credūt q̄ vsura sit mala q̄ p̄hibita. s̄ certe est p̄hibita q̄ mala. Itē in mutuo meū sit tuū. ⁊ si tu aliqd̄ acq̄ris p̄ industriā tuā ex illo mutuo. et ego aliqd̄ ex illo repeto. vendo temp̄ qd̄ est commune. qd̄ nō est licitū v̄dere. S̄ in accōmodato nō trāsit mea res i tuā. In mutuo pecuniā mea sit tua. ⁊ non minorat̄ pecuniā nec peiorat̄. S̄ in accōmodato dom̄ mea vestis mea nō sit tua. ⁊ minorat̄ ⁊ peioratur dom̄ vel vestis ⁊ tu elies ex ea vtilitatē tuā nō sic ex tuo s̄ sic ex re mea. ⁊ diminuit̄ ⁊ peiorat̄. Pecuniā aut̄ mutuātā totā ⁊ integram optet q̄ mihi reddas. ⁊ iō nō excusor cū peo aliqd̄ de mutuo. ⁊ est ibi p̄uersio ordinis. ⁊ appropriatio cōmunitatis. Et d̄z q̄libz sibi cauerē de h̄. Et sic si sit circūuentio cū pactiōe iniūqua d̄r vsura. Si aut̄ fiat circūuentio cū pactiōe p̄phana. sic d̄r symonia. in q̄ qui ven-

dicit nihil acq̄rit. ⁊ ille q̄ emit nihil h̄z. s̄ soluz rez alienā attrēctat. ⁊ h̄ ē cū res spiritalis v̄ dicit̄ tāq̄ res vilis. Cōtra istos dicit dñs. Nolite domū p̄fis mei facere domū negociatōis. S̄ quidā faciūt eā spelūcā latronū. Unde dñs p̄phetam. Principes eius in muneribus iudicabāt. ⁊ sacerdotes eius in mercede docebant ⁊ p̄hete eius in pecuniā diuinabant. Rogemus ergo dominum Jesum christum ⁊c.

Non loquaris p̄tra primū tuū falsū testimoniū. Hō cōcupisces rē primū tui. Nec desiderabis vxorē ei⁹. Deuter. xxx. Cōsidera q̄ p̄posuerim i conspectu tuo vitā ⁊ bonū. ⁊ cōtrario mortē ⁊ malū. vt diligas dñm deū tuū. ⁊ ambules in vjs eius. ⁊ custodias mādata illi⁹. In principio rogem⁹ deū ⁊c. In Deutero. loquit̄ moyses de decē mādatis que de⁹ etern⁹ p̄ ipsius os p̄posuit. vt nō despicerēt ea iudei. ⁊ ostendit q̄ in obseruātia mandatorū est vita ⁊ bonū ⁊ oportet q̄ omnia seruent̄. ad hoc q̄ in illoz obseruātia sit vita ⁊ bonū. Ostendit etiam q̄ i ipoz transgressione est mors ⁊ malū. ⁊ q̄ in transgressione vn⁹ necesse est intelligere transgressiōem omnū quo ad damnū nō quo ad penā. Dicebā alias q̄ p̄ma distinctio mādatōrum est fm̄ duplicē partē iusticie. que nos ordinat ad deū ⁊ ad p̄ximū. ⁊ fm̄ h̄ due tabule date sunt Moysi. In p̄ma continent̄ mandata quibz ordinamur ad deū. ⁊ sūt tria. In secūda continent̄ mādata q̄bz ordinamur ad p̄ximū. ⁊ sūt septē. Dicebā etiā q̄ in secūda tabula est vnū mādatū affirmatiuū ⁊ sex negatiua. De affirmatiuo ⁊ tribo alijs negatiuis habitū est. Sequit̄ mō de alijs q̄ p̄ximū est. Hō loq̄ris p̄tra primū tuū falsū testimoniū. In isto mādato negatiuo p̄hibet̄ mēdaciū. qd̄ nociuū est. primo. Et fm̄ generalē intellectū p̄hibet̄ h̄ omne mēdaciū p̄niciosū. Et dat̄ intelligi q̄ omne mēdaciū est malū. Augustin⁹ aut̄ distinguit mēdaciū ⁊ dicit q̄ est mēdaciū officiosum. iocosum. ⁊ p̄niciosum. Mēdaciū officiosum est qd̄ nulli obest ⁊ alicui p̄dest. Mēdaciū iocosum est qd̄ nō fit cā nocēdi s̄ mētiendi libidie. ⁊ h̄ nulli p̄dest ⁊ nulli obest. Mēdaciū p̄niciosum ē qd̄ fit intētiōe mētiendi ⁊ vt noccat. ⁊ h̄ sp̄ obest ⁊ nulli p̄dest. Et dicit Aug⁹. In primo mēdacio est mīma culpa. in sc̄do mediocris. in tercio est culpa grauis. Mēdaciū officiosum sit tripl̄r. aut p̄ defendēda re alicui⁹ rem-

porali. aut p tuēda vita. aut p seruāda casti-
tate. **M**edaciū iocosum fit duobz modis.
aut sola mētiendi libidine. aut cā placendi.
z h̄ est mediocris culpe. **M**edaciū aut per-
niciosum tripliciter fit. aliqñ in doctrina reli-
gionis s̄ sacra scripturā. aliqñ in impositiōe
falsi criminis. **E**t istz duobz modis nulli pdest
s̄ oibz obest. **A**liqñ fit medaciū pniciosum i
causa alicui. z sic alicui pdest z alicui obest.
Sic igit sunt octo genera medaciū. **E**t dicit
Aug. q̄ de p̄t facere q̄ furtū nō sit pctm̄.
s̄ nō potest facere q̄ mētiri nō sit pctm̄. **E**t
hoc est. p̄ nobilitatē vitas. qz medaciū est
falsa vocis platio cū intētiōe fallēdi. z de nō
pōt recedere a vitate. qz est ip̄a vitas. s̄ pōt
dispensare q̄ furtū nō sit pctm̄. **I**nter om̄ia
que disponūt hoīem necessariū est q̄ seruet
fidem z habeat veritatē in f̄mone. **I**n **S**e-
neca. **Q**ui pdit fidē nō habet ampl̄ qd per-
dat. **P**ater modo de isto mādato. **N**ō loq̄-
ris contra proximū tuū falsum testimoniū.

Postea subiūgit duo p̄cepta. **N**on cōcu-
piscas rem primi tui. nec desiderabis vxorē
eius. **I**n quibz duplicē concupiscentiam. scz
oculoz z carnis phibet. que sunt fomēta oī-
um maloz. quia vis cōcupiscibilis infecta
z corrupta corrumpit om̄es alias aīe vires
Supius phibet actus illicitus exterior cō-
tra primū cum d̄. **N**on occides **N**ō mecha-
beris. **N**on furtū facies **N**on loquaris p̄tra
primū tuū falsum testimoniū. **H**ic autē p̄-
hibetur act̄ illicitus interior cum d̄. **N**on
concupiscas rem primi tui. nec desiderabis
vxorē eius. **C**oncupiscentia oculoz siue cu-
piditas radix est om̄iū maloz. z cupiscentia
carnis est fomes om̄iū peccatoz. **E**t per
istam duplicē concupiscentiaz fit transfusio
om̄iū maloz z peccatoz. **E**t ideo lex diuina
ip̄am phibet. z in hoc om̄ia mala z om̄ia
peccata phibet. **H**ec est febris qua oēs filij
adam febricitāt z generat oīa mala. **I**n hoc
igit. non occides. nō mechaberis. nō furtū
facies. nō loq̄ris p̄tra primū tuū falsū testi-
moniū. p̄cipit innocētia in actu exteriori. in
alijs. non cupiscas rem primi tui. nec desi-
derabis vxorē eius. p̄cipit innocētia in aīo.
Et sic patz que sunt decē precepta. **I**n tribz
primis p̄cipit recta ordinatio ad deum. i q̄r-
to recta ordinatio ad parentes. **I**n sex alijs
p̄cipit recta ordinatio ad primū. **R**esu-
mamus in summa ista decēz p̄cepta q̄ sunt.
Non habebis deos alienos corā me. **N**on

assumes nomen dī tui inuanū. **V**emento
vt diē sabbati sanctifices. **H**onora p̄rem tu-
um z m̄ez. zc. **I**ntelligere dēm? q̄z qdā dī
cant p̄cepta affirmatiua. z quedā negatiua.
om̄ia tñ affirmatiōem z negatiōem in se cō-
tinent. **Q**uando de⁹ prohibet aliqd in vno
mandato. p̄cipit p̄trariū. z ecōuerso quādo
aliquid p̄cipit prohibet contrariū eius. **I**n
p̄mo em̄ mandato p̄cipit humilis adoratiō
diuine maiestatis. z prohibet idolatria. **I**n
secūdo p̄cipit fidelis assertio diuine veri-
tatis. z prohibet periuriū. **I**n tertio p̄cipit
deuota vel sincera dilectio diuine bonitatis
z prohibet in deuotiōe **I**n quarto p̄cipit pi-
etas ad parentes. z prohibet inhonoratio.
In quinto p̄cipitur mansuetudo. z prohi-
betur iracundia. **I**n sexto p̄cipitur pudī-
cicia. z prohibet mechā **I**n septimo p̄cipi-
tur largitas. z prohibet furtum. **I**n octauo
p̄cipit veritas. z prohibet mendaciū. **I**n
nono p̄cipit liberalitas cordis. et prohibe-
tur concupiscentia rei temporalis. **I**n decio
p̄cipitur castitas mentis. z prohibetur cō-
cupiscentia carnis. **V**ide q̄ om̄ia manda-
ta p̄tinent affirmatiōem z negatiōem. z in oī-
p̄cepto est vita z bonū. mors z malū. **S**i fa-
citis que p̄cipit deus. z vitatis que prohi-
bet. consequimini vitā z bonum. **S**ed si nō
facitis que p̄cipit deus. z nō vitatis que p̄-
hibet. incurrētis mortē z malum. **E**x legis
obseruātia sequit̄ benedictio. **E**x trāsgressi-
one sequit̄ maledictio. **E**x obseruātia legis
efficit̄ homo reuerēs. fidelis. deuot⁹. p̄. mā-
suetus. pudic⁹. largus. veridic⁹. p̄p̄is p̄ctus
siue liberalis. z corde impollutus. **E**cōtra-
rio ex trāsgressione legis efficit̄ hō idolatra
blasphemus. in deuot⁹. impius. homicida.
mechus siue adulter. fur. falsidicus. cupid⁹
z carnalis. **I**git̄ obseruator legis z trāsgres-
sor plus distat a se q̄z infernus z paradisu-
s qz vnus est in centro. alius in circūferentia
Nec deus celi aliud facere potest. qz iust⁹ est
z se negare non potest. **V**idete modo qm̄
om̄es hoies nō addiscūt sapiam nisi p̄ fla-
gella. z p̄pter h̄ deus decem flagella. i. plagas
misit sup terrā egypti. **P**rima fuit sanguinis
scōda ranaz. tertia multitudo cinisum. quar-
ta multitudo muscay mordentiū. s. canina-
rum. q̄nta mortis pecoz z iumētōz. sexta vl-
cey siue vesicay turgentiū. septima destru-
ctio bonoz rpalū p̄ grandinē. octaua locu-
starum. noua tenebraz palpabiliū. decima

Sermōnes de decem p̄ceptis

mortis primogenitorum. **N**odo videte quō spū sanc̄tus flagellauit egyptios. ⁊ manu ducebat ad obseruatiā mādatoꝝ. sic nos pro p̄missime manuducit. **D**ecē sunt legis transgressiones. ⁊ fm̄ h̄ fuerūt decē plage. **P**ri- ma plaga sanguis q̄ percussus sunt idolatre. q̄a de ip̄is dicit ps̄. **E**ffuderūt sanguinē innocē- tem sanguinē filioꝝ suoꝝ ⁊ filiarū suarū q̄s sacrificauerūt sc̄p̄cilibz chanaan. **S**c̄da plaga fuit ranarum qua percussus sunt blasphe- miz pluri. q̄ cōparant ranis. Rana est animal clamosum. ⁊ seip̄am clamādo p̄sumit. **S**ilr facit homo q̄ stabilitatem veritatis perdit.

Tercia plaga d̄z cynisum qua percussus sunt in deuoti q̄ nō custodierūt diē sabbati que ē diēs deuotiōis. **L**ynxes sunt musce parue que valde inquietāt ⁊ vexant boies p̄ oīa lo- ca. ⁊ maxime p̄ os ⁊ nares. ⁊ tantā faciebant veratiōem q̄ boies nullo mō poterant h̄re quietē. **S**imilit̄ inquietant in deuoti. **I**n isto signo defecerūt magi pharaonis in signum q̄ in d̄tudinē cogitationū nō possum̄ effu- gere nisi p̄ deuotionem. **G**regorius vix vnam cogitationem tota diē de terrenis habuit.

Quarta plaga est muscay caninarū qua percussus sunt impij. qui habēt apud se muscal caninas. i. carnales ⁊ crudeles affectiones.

Quinta plaga fuit mortis iumentorum. qua percussus sunt homicide. q̄ oīs q̄ gladio occi- dit reus est mortis. ⁊ tales moriunt̄ sicut iu- menta. nec sunt digni diuina p̄cedōe nec hu- mana. quia q̄ aliū occidit seip̄sum inderem̄ ⁊ brutalitatē suā nō sentit. **S**exta plaga fuit vesicay turgentū. qua percussus sunt adul- teri. q̄ habent vesicas turgētes. id est. carnē in- sectā. **V**esice nascunt̄ ex nimio humore faci- ente pruritū. ⁊ cū sentit homo pruriturum scal- pit se. sed postea dolet. **S**ilr qui luxuriat p̄- mo delectat̄. postea dolet. **S**eptima pla- ga fuit destructio bonoꝝ t̄paliū q̄ percussus sunt fures. quia dignus est p̄dere sua q̄ aufert ali- ena. **I**ta fuit plaga grandinis q̄ oīa destru- xit. **M**irabile est q̄ qui peccant pctō carnis reconciliant̄ deo p̄ confessionē sine illa p̄sona cum qua peccāt. sed qui aliena rapiunt non reconciliant̄ deo sine restitutiōe ablatoꝝ si reddere possunt. **O**ctaua plaga fuit locu- starum que comederūt omnē herbam viren- tem. **I**ta percussus mendax qui dentibz ⁊ la- b̄is veritatē conculcat. **P**salmista. **C**or eo- rum vanū est. sepulcrū patens est guttur eo- rum. linguis suis dolose agebant. **N**ona

plaga fuit tenebrarum. qua percussus sunt cupi- di ⁊ auari. quia nihil adeo excecatur homines sicut cupiditas. **U**nde. **E**xenia ⁊ dona excecant oculos sapientū ⁊ mutant verba iustorū. **L**upiditas est sicut fumus fetidus qui totum excecatur. **J**udas cupidus filiū dei vendi- dit. **S**alomon. **A**uaro nihil est scelestū. ani- mam suā venale habet. quoniam proiecit inti- ma sua in vita sua. **D**ecia plaga fuit mors primogenitorum. qua percussus sunt carnales. **I**ta percussus est esau. **A**postolus. **N**e quis inter vos fornicator sicut **E**sau perdat pri- mogenita sua. **C**arnalis concupiscētia abstu- lit nobis nobilem generatiōem. qua om̄es na- sceremur innocētes ⁊ heredes paradisi. **C**ō- cupiscētia carnalis facit nos nasci in mor- tem ⁊ cu' p̄ā. ⁊ facit nos p̄dere ius primogeni- ture. **Q**uod figuratū est **G**en̄. xlii. vbi di- citur q̄ ruben primogenitus iacob p̄didit ius primogeniture quia p̄cubuit cū p̄cubina pa- tris sui. ⁊ maculauit stratū eius. **E**t ioseph qui castissime vixit in egypto meruit esse p̄- ceptus fratrum suorum. **P**ater modo q̄ omnes transgressores legis percussus sunt plagis istis. **S**ed quis liberabit nos a plagis istis. **C**erte vnus solus qui venit p̄pter istas plagas amouendas. sc̄z christus qui decē p̄descen- siones fecit nobis contra decē plagas. **N**ō figurat̄ in libro **R**egū vbi d̄z. q̄ sol retroces- sit decē gradibz. p̄ q̄s signant̄ decē p̄descen- siones filij dei ad hoīem. **P**rima cōdescensio qua d̄ns p̄descendit hoī est vsq̄ ad carnem. **H**ic est primus gradus quo retrocessit sol. **S**ecunda p̄descensio ad mortalitatē n̄ram. **T**ercia ad necessitatē n̄ram quia famē sitim ⁊ frigus passus est. **Q**uarta ad pauperiē no- stram. q̄ egenus factus est non habēs locum ad quē declinaret. **Q**uinta vsq̄ ad tēptatōz q̄ p̄misit se tēptari in h̄ portauit infirmita- tem n̄ram. **A**plius. **N**ō habemus pontificē qui nō possit cōpati infirmitatibus nostris tēptatū autē p̄ oīa rē. **S**exta ad corpis las- situdinē ⁊ laborem. **S**eptima vsq̄ ad mentis anxietatē. **M**arci. xiiij. **C**epit **I**hs pauperē redere. ⁊ dixit tristis est aīa mea vsq̄ ad mor- tem. **O**ctaua p̄descensio fuit vsq̄ ad crucez ⁊ hoc fuit mirabile. **N**ona fuit vsq̄ ad mor- tem. **D**ecima fuit ad carcerem infernalem. **I**ste sunt decē cōdescensiones quibus de- us p̄descēdit hominibz. **S**z quare p̄descēdit ad carcerē infernalem. **C**erte vt in sanguine te- stamenti educeret vincos de carcere et de

tenebris et de umbra mortis. Christus enim per sanguinez testamēti nos liberauit et eduxit de morte ad vitam. et de tenebris ad lucē. Debem⁹ igit̄ modo resurgere ad nouā vitā et sicut xps̄ resurrexit a mortuis. sic et nos in nouitate vite ambulemus. Christus liberauit nos de manu Pharaonis et introduxit nos in terrā repromissionis. et in signuz huius māducat̄ mō pasca. q̄ mō liberati sum⁹. Et ideo debem⁹ celebrare pasca. debemus facere transitū et inchoare nouā vitā. et nō redire in egyptuz. Nullus sit falsus proditor. Ista tria sunt necessaria cuilibet penitenti. sc̄ q̄ displiceat sibi peccatū suuz. et parat⁹ sit cauere de peccato cū adiutorio spiritus sancti. et q̄ patus sit satisficere p̄ modulo possibilitatis sue. et pponat nunq̄ peccatū iterare. Ps̄. Multiplicate sunt infirmitates eozuz. postea accelerauerūt. Et hec est cōsummatio verboruz p̄ que semp̄ p̄formari debemus cum xpo et refici vt cū xpo pueniam⁹ ad eternam refectiōem. Quā nobis et vobis p̄stare dignet̄ xps̄ filius dei Amen.

Finiunt sermones de decem mandatis quos sanct⁹ Bonauentura de ordine fratrum minoruz parisi⁹ p̄dicauit ad clerum.

Incipit libellus apologetic⁹. id est. excusatorius sancti Bonauenture.

Questio

Reter hoc q̄

Purripit clericis elemosinas que ip̄is darent si vos nō essetis. cōquerunt q̄ detrahatis eis in p̄lo. Et cōfundatis eos in p̄dicatiōibz vestris. vicia eozuz p̄palādo. Insuper q̄ suadeatis hoibz ne cōfiteant̄ eis. Et ne dent eis oblatiōes et alia que deberēt cū ip̄i sint pot̄ q̄ vos q̄ p̄ aīabz eozuz sunt rationē dño reddituri.

Respon̄sio ad ista s̄m ordinem

Ontia q̄ ip̄is iure debent̄ in oblatiōibz et decimis et alijs. vel de approbata eis p̄suetudine dari solēt a p̄lo nos pot̄ suadem⁹ eis dari q̄ impediāmus imo hortamur p̄lm̄ eis ista nō subtrahere. nec in alios etiā pios vsus erogare. et ius suum cuiq̄ tribuere. etiā peccatori. Si autē quāq̄ querūt p̄siliū vbi s̄m deū meli⁹ sit dare elemosynā ad quā nō tenēt̄ ex debito. Di-

cim⁹ libere q̄ ibi sit meli⁹ vbi vel maior est v̄digētia vel maior deo honor exhibet. et ip̄is dantibz exinde efficaciora orōnū suffragia puenire credunt. vel q̄ ip̄oz duotio ad b̄nfaciendū p̄ deo feruent⁹ inclināt. **Q**uānt̄ plebanis suis p̄fiteant̄ vt debēt suadem⁹ etiā his qui nobis p̄fessi fuerint vt agnoscat̄ eozuz cōsciētias q̄s regere debēt vt sciāt q̄bz exhibere vel negare debeāt ecclesiastica sacramēta nisi forte tales sint aliq̄ a quibz p̄hibeant̄ canones sacramēta req̄ri vt suspēsi ab officio. vel irregulares. vel ius ligādī et soluedī non habētes. vel p̄ q̄s aīe magis irretiunt̄ peccati laqueis q̄ purgent̄. de q̄bz nō est nūc vltorius p̄sequendū. **Q**uānt̄ detrahant̄ eis. et p̄fundant̄ eos in populo. nō oportet q̄ nobis hoc imponāt singulr. cū ip̄i nō abscondant scelera sua. **S**ed p̄ facti euidentiā omnibz ea palent̄ nobis et tacentibz omnibz ingerant̄ inde materiā detrahēdi. **V**tinā nos soli ea sciremus. **V**tinā ita essent occulta eozuz peccata q̄ nobis ea p̄dere volentibz nō crederēt et mendaciū et detractōnis a populo argueremur. **N**ūc autē tāti et tā apti sunt multorū excessus q̄ layci arguūt nos. cū alioz vicia in p̄dicatiōe tāgam⁹. q̄re tā enormia et apta et multa et magis nociua clericoruz scelera nō reprehēdam⁹. cū nō debeat p̄sonaz eē acceptio ap̄d veritatis doctorem. nec p̄ timore vel fauore debeat aptā p̄tate tacere. et h̄ grau⁹ redarguere qd̄ est nociu⁹. et q̄ deus magis offenditur in quocūq̄. **I**n est q̄ p̄ hoc cogimur interdū aliqd̄ de clericoruz excessibz tangere. ne putemur ex timore tacere. vel ex puato fauore q̄si cū ip̄is p̄ laycos parit̄ p̄spirauerimus et vt layci equantim⁹ ferant̄ si eos corripim⁹ videntes q̄ nec clericis parcim⁹. et maxime vt veritas euāgelij seruetur. que omnium peccata detestat̄. ne aliter putarent simplices q̄ peccata nō essent deo odibilia que nō audirent in clericis reprehēdi. et stulte muliercule putarent non esse illicitum cū ip̄is peccare sicut aliquibus earū notum est ab eis fuisse persuasum. **Q**uānt̄ non nitamur eos in p̄dicatiōe cōfundere. nec populo eos odibiles reddere potest ex hoc patenter agnosci q̄ multos eozuz defectus scimus et dissimulam⁹. nec populo p̄opalam⁹ expresse parcentes eis dē. **L**um et si non in omnibus tamen in pluribus eozuz plures reperiantur per q̄s fierent despecti p̄lo si vellem⁹ eos publice p̄dicare. et hos caute tace⁹ his d̄ causis